

Valors

Revista de reflexió i diàleg. Maig de 2012. Número 93.

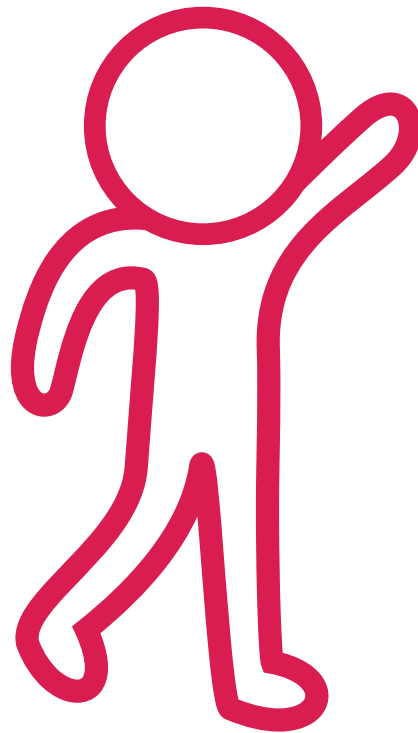
La Pau

P

Entrevista a Enrique Dussel, filòsof

“La gana porta al dolor i aquest a la consciència”

Entrevista al director de la Marató de la Pobresa
Què pensa Pep Plaza sobre l'alegria?
‘La religió en temps de crisi’, per Eduard Ibáñez
‘La contaminació invisible’, de Pere León

Un pas més,
créixer en valors

II Congrés
Nacional
de Coaching i
Lideratge

Barcelona 25 i 26 de maig del 2012

www.congresonacionalcoachingyliderazgo.com

Editorial

La Pau. Que no només és absència de guerra.

La pau ha estat sempre la meva més gran preocupació. Ja en la meva infantesa vaig aprendre a estimar-la. La meva mare –una dona excepcional, genial–, quan jo era noi ja em parlava de la pau, perquè en aquells temps també hi havia moltes guerres”. L’any 1971, amb aquestes paraules, Pau Casals iniciava el seu discurs davant de l’Assemblea General de l’ONU. A més, aquell dia també recordava que “Catalunya va tenir el primer Parlament democràtic molt abans que Anglaterra” i que a casa nostra va ser “on hi hagueren les primeres nacions unides”. I és que la Pau, malgrat els catalans també hem estat participants de grans gestes bèl·liques, ha estat històricament una preocupació d’aquest país.

Catalunya sempre ha gaudit d’una gran xarxa d’organitzacions abocades al treball de la Pau i una d’elles és la Fundació Carta de la Pau dirigida a l’ONU, institució internacional i compromesa en aquesta labor des de fa vint anys. Ha estat precisament aquesta entitat la qual durant el mes d’abril ha organitzat a Barcelona el primer congrés internacional *Edificar la Pau al segle XXI*. Una trobada que ha servit a experts internacionals i de diverses disciplines aprofundir en possibles eines que ens ajudin a fer un món més pacífic. I és que la pau no és només l’absència de guerra, perquè més enllà d’aquesta primera condició necessària, hi ha molts altres elements que no ens permeten assolir aquest repte: els ressentiments històrics, les injustícies socials, la manca de llibertat, les actuals estructures socials, etc.

I per parlar d’aquest tema, aquest mes comptem amb el filòsof i historiador Enrique Dussel; el filòsof i teòleg Francesc Torralba; l’historiador Carlos Martínez Shaw; el rector de la Universitat La Salle de Bogotà, Carlos Gómez Restrepo i l’experta en xarxes socials, Leticia Soberón. Moltes gràcies a tots. ■

Sumari

PASSANT REVISTA

- 4 *Entrevista a Lluís Bernabé*
- 8 Joan Salicrú i Maria Coll
Monarquia o república?
- 9 Ramon Radó
Anders Behring Breivik
- 10 Joan Safont
Que la vida anava seriosament
- 11 Francesc Amat
Responsant Europa, des de Catalunya

MONOGRÀFIC

- 12 Francesc Torralba
Edificar la pau en el segle XXI
- 14 *Entrevista a Enrique Dussel*
- 18 *Entrevista a Carlos Martínez Shaw*
- 20 *Entrevista a Carlos Gómez*
- 21 Leticia Soberón
Mitjans, conflicte i pau
I les col·laboracions d’Anna Olm, Judith Vives, Albert Pera, Ramon Salicrú, Albert Botta, Eulàlia Puigderrajols i Maria Salicrú-Maltas

OPINIÓ

- 26 Eduard Ibáñez
L’aportació de la religió en temps de crisi
- 28 Jordi Cussó i Cinto Amat
Més enllà de la família... la comunitat
- 30 Gregorio Luri
Valors per superar la crisi
- 30 Irene Alerm
Lliçó d’humilitat al tren
- 31 Francesc Ponsa
És l’hora de les bones idees
- 32 Joaquim Trenchs
Els camins de la Saviesa i de la Veritat
- 32 Pere León
La contaminació invisible
- 33 Xavier Manté
Allò del 0,7 per cent

PROPOSTES

- 38 *Contes Belfastians: Hitchcock*
de Lucia Montobio

Marató contra la Pobresa de TV3

“Aquesta Marató és per ajudar els que ja ajuden”

Lluís Bernabé, director de la Marató de la Pobresa

Sota el lema *Que ningú es quedi fora de joc*, TV3, Catalunya Ràdio i la Fundació la Marató de TV3 amb l'impuls del Departament de Benestar Social i Família han organitzat pel proper diumenge 27 de maig, amb caràcter extraordinari, la primera Marató de la Pobresa.

Maria Coll

L'organització de la Marató és conjunta entre TV3, Catalunya Ràdio, la Fundació de la Marató i el Departament de Benestar Social. D'on sorgeix la idea?

És una idea conjunta. La Fundació de la Marató fa vint anys que treballa i en tot aquest temps ens han arribat diferents demandes socials. Però especialment des del 2008, quan la situació econòmica va fer un tomb, aquestes van augmentar. En aquest sentit, les entitats del Tercer Sector ens feien pressió positiva perquè els donéssim un cop de mà. A més, des dels informatius de TV3 també ja feia temps que intentaven tenir una sensibilitat especial cap al tema de pobresa. No sé concretament d'on va sorgir, però de seguida va ser molt ben acollida.

Un 20 per cent de la població catalana viu sota el llindar de la pobresa. Ha canviat molt la pobresa els darrers anys?

Segons ens han explicat les entitats abans hi havia exclusivament una pobresa estructural. Ara, aquesta continua, però se li ha afegit un grup de “nous pobres” provinents de la classe mitjana, que fins ara no

duien l'etiqueta de “en risc d'exclusió social” i residents a barris fins ara no estigmatitzats per la pobresa. Aquest tipus de pobresa és temporal, però també costa més lluitar-hi.

Tothom té al cap la Marató nadalenca. Aquesta tindrà el mateix format?

Serà un programa similar, començarà a mig matí i acabarà a la mitja nit sota la conducció d'Antoni Bassas i Agnès Marquès, però no treballarem amb els mateixos elements. En aquest cas el programa es basarà molt en reportatges, els quals ens serviran per mostrar les diferents cares de la pobresa. En els reportatges volem explicar històries de famílies i de persones, amb noms i cognoms, amb passat, present i futur.

Quin és el principal objectiu de la Marató?

El principal objectiu és sensibilitzar, divulgar i mobilitzar. També hi haurà un marcadore que comptabilitzarà els diners, però fer augmentar aquest marcadore, encara que òbviament és important, no és el nostre principal objectiu.

No temen que programa pugui fer augmentar la depressió general que viu el país?

No. Explicarem les coses sempre amb sentit positiu. Pobresa no és només nega-

tivisme. Sí que és molt trist tenir un milió i mig de persones en situació de pobresa, però aquesta gent no s'està al carrer; per sort hi ha moltes entitats que des de fa molts anys treballen per aconseguir que aquest grup no estigui sense llar. Per tant, el missatge no és posar de relleu la xifra, sinó explicar que si entre tots col·laborem, aquesta gent, molt propera a nosaltres, pot tenir una situació més digna.

Per tant, els testimonis amb els suport de les entitats aguantaran el pes principal del programa...

Sí, però a part dels projectes de les entitats també hi ha accions individuals, positives que volem explicar. Per exemple, veïnes que ajuden a dones grans que viuen soles i no poden pagar les factures ni anar a comprar. Nosaltres, però, no pretenem mostrar caritat sinó assistència, acompanyament i seguiment.

Ensenyar a pescar i no repartir peix...

Això mateix. A través de casos concrets, volem explicar com s'intenta que les persones, a partir de projectes concrets, tornin a formar part de la societat.

Com es transmet aquest missatge perquè

Lluís Bernabé en els estudis de TV3 on s'ha preparat la Marató contra la pobresa.

no quedi ni massa paternalista, ni massa fred, ni massa ensucrat...?

A tots els reportatges hi haurà un voluntari d'una entitat que d'alguna manera explicarà com s'està treballant amb aquesta persona o família perquè l'espectador vegi que els seus diners no són caritat, sinó que aniran destinats a projectes que serveixen per permetre que el màxim de persones se'n puguin sortir. També hi haurà entrevistes a persones que estan treballant al Tercer Sector. Nosaltres no farem dogma, només de transmissors.

Saber transmetre aquest missatge sense que la gent canviï de canal és un repte per a vosaltres?

No és un programa concebut per emetre'l cada setmana; serà un programa puntual i únic. La Marató del mes de desembre també és un programa de divulgació i de transmissió de valors, però gràcies a la feina feta aquests anys s'ha consolidat. No sé què passarà amb aquest.

Hi ha hagut la polèmica del PIRMI, les retallades en ajudes socials... us preocupa que algun missatge es pugui convertir en crítica política?

No, en absolut, això no ens preocupa.

Formes de col·laborar

Hi ha moltes formes de col·laborar amb la Marató de la Pobresa. La més directe, però, és fent un donatiu, el qual servirà per finançar els projectes de les entitats que treballen en el Tercer Sector, concretament en temes d'assistència, habitatge, inserció sociolaboral i infància. Ho pots fer per internet, a través del Servicaixa, amb l'aplicació mòbil de La Marató, fent un ingrés o transferència bancària a La Caixa, al número de compte 2100-0555-35-0202050076 o el dia 27 de maig a través del telèfon de la Marató 905.115.050. També, a moltes ciutats de Catalunya es preparen activitats organitzades per entitats locals per demanar donatius. ■

Cada persona ens explicarà la seva vida i nosaltres no ens inventarem res. Això sí, intentarem sortir dels estigmes: hi ha persones pobres drogoaddictes i alcoholiques, però no totes les persones en exclusió social tenen aquests problemes.

Aquesta Marató serà excepcional, mal-

grat que la crisi està resultant llarga?

Sí, és puntual donada la situació de demanda social. Ara es fa aquesta marató per ajudar els que ajuden i al desembre tornem amb La Marató científica.

Quin suport ha brindat a la iniciativa el sector empresarial, ja que en aquest moment la situació no és bona per a ningú?

Ha estat increïble. Som molt conscients que ara tota col·laboració representa un gran esforç. En aquest sentit és admirable la feina que s'està fent, sobretot si tenim en compte que d'aquí sis mesos els demanarem una altra col·laboració.

“Nosaltres no volem mostrar caritat, sinó assistència, acompanyament i seguiment”

“Som molt conscients que en aquests moments, tota col·laboració és un gran esforç per a la gent”

Què es farà amb aquests diners?

Aquests diners serviran per finançar projectes de l'àmbit de l'assistència, l'habitatge, la inserció socio-laboral i la infància. En aquest moment la convocatòria de la Fundació La Marató de TV3 per a projectes s'ha tancat amb 235 propostes presentades. I molt poc després del 27 de maig, davant la urgència de la situació, ja se sabran quins d'aquests projectes es financen.

Quan parlem d'entitats del Tercer Sector a quantes ens referim?

La taula del Tercer Sector aglutina 29 organitzacions de segon nivell (federacions i agrupacions) que representen més de tres mil entitats no lucratives que treballen per la inclusió i la cohesió social. Algunes són històriques i altres noves, però totes arriben on no arriba la família i els amics.

Aquesta vegada també hi haurà activitats arreu del país?

Sí, un dels nostres objectius és la mobilització. Convidem totes les entitats del país, relacionades o no amb el Tercer Sector, perquè facin qualsevol acció com es fa en l'altre Marató i nosaltres intentarem donar-li visibilitat des de la web i des del mateix programa. ■

El reportatge: II Congrés de Coaching i Lideratge

Créixer en valors

Sota el títol “Un pas més, créixer en valors” el món del coaching es donarà cita els propers 25 i 26 de maig en el II Congrés Nacional de Coaching i Lideratge organitzat des de l’Institut Gomà, el Màster en Coaching i Lideratge Personal de la UB i la Facultat de Psicologia de la UB.

Redacció

Crisi econòmica o crisi de valors? Els estem perdent, els valors? Com prenem les nostres decisions i què hi tenen a veure els valors? Els dies 25 i 26 de maig tindrà lloc al Palau de les Heures de Barcelona una nova edició del congrés de *Coaching i lideratge*, que comptarà amb la participació de nombrosos professionals i personalitats relacionades amb el món del coaching. En aquesta segona edició, els organitzadors –l’Institut Gomà, el Màster en Coaching i Lideratge Personal de la Universitat de Barcelona (UB) i la Facultat de Psicologia de la UB– han decidit donar un pas més i incorporar la idea dels valors com a elements fonamentals a l’hora de prendre decisions. “Dóna un pas més, avança amb nosaltres, creix en valors i gaudeix del *coaching*”. Així resa el lema del congrés.

“Amb aquest lema volem seguir avançant en el repte que ens vam proposar en posar-nos a preparar el primer Congrés, *Tot és possible si donem el primer pas*, i així enfortir les bases de la nostra societat, les nostres empreses, les nostres famílies i les nostres relacions”, explica Hermínia Gomà, presidenta del Comitè Organitzador del Congrés. “Quins valors posem al centre de la nostra vida? Quins compromisos he adquirit amb mi mateix? Quins he adquirit amb els altres? No sempre és fàcil de definir, és per això que parlar amb un

coach ens pot ajudar a clarificar la nostra vida i des d’on decidim les nostres prioritats”, explicava precisament Gomà a *L’article del mes* al darrer número de *Valors*.

“Volem contribuir a què la professió de *coach* sigui reconeguda com a tal i donar a conèixer el que podem aportar a les persones, equips, organització i per ende a nivell social, ja que el *coaching* és una metodologia que acompanya a les persones a créixer precisament com a persones i també com a professionals”, apunta Carme Castro, de Kainova, que pertany al comitè organitzador i és professora en

“Els que ens dediquem al ‘coaching’ hem de consolidar-nos com a agents impulsors del canvi”, diu Hermínia Gomà

el Màster de Coaching i Lideratge Personal i ex-alumna de la primera edició del màster. Castro comenta que el Congrés vol ser una estació més dins del treball del *coach*: “Volem que aquest congrés es consolidi com un element més de formació continuada pels professionals del *coaching*, ja que aquesta és una professió emergent i hem d’estar constantment formant-nos, coneixent noves eines i casos d’èxit que ens ajuden a esdevenir millors professionals i desenvolupar les nostres habilitats. El congrés ha de ser com a punt de tro-

bada dels professionals, de debat per compartir experiències que ens enriqueixin com a persones i professionals”. Per la seva banda, Claudi París, que és membre del Comitè Organitzador del Congrés, és el responsable de presidir la taula sobre *Coaching Esportiu: Valors i Esport*, en què es debatrà sobre quins valors són els que es manifesten en l’esport, espera que d’aquest Congrés en sorgeixi “una major consciència de la importància dels valors: “Al cap i a la fi, són el que defineixen la nostra cultura i societat, i a més, influeixen notablement en tot el que decidim i fem cada dia. També espero debatre i compartir idees sobre com abordar-los des del *coaching* i així poder acompanyar millor a persones, equips i organitzacions incrementant el seu benestar i afavorint el seu creixement”.

Dit això, segurament alguns es preguntaran com lliga el *coaching* amb els valors, dos termes que no són antagònics però que tampoc s’acostumen a relacionar de forma explícita. Hermínia Gomà ho sintetitza perfectament: “A través del *coaching*, els valors adquireixen una dimensió especial i molt rellevant de cara a realitzar canvis sostenibles i profunds, que ens portaran a l’èxit en tots els reptes que ens proposem. Els professionals d’aquest món tenim un gran repte per tal de consolidar-nos com a agents impulsors del canvi que les nostres organitzacions necessiten”. Els organitzadors volen que l’extens programa científic

Programa del Congrés

Divendres, 25 de maig

- Conferència *Los valores, motor de cambio en la sociedad*, a càrrec d'Herminia Gomà i Quintillà, responsable de l'Institut Gomà.
- Després de l'entrega del premi Empresa amb valors a La Fageda d'en Jordà, conferència a càrrec de Josep Maria Corbinos, responsable d'aquesta fàbrica de iogurts.
- Conferència *El ruido en torno a los valores: excusas, creencias y hábitos arraigados*, a càrrec de Juan Carlos Cubeiro (Ideo Bussines).
- Conferència *Lecciones de liderazgo animal*, a càrrec de Enrique de Mora.
- *Aplicación práctica de la resolución de conflictos de la empresa*, a càrrec de Pilar Ramírez Dabán (Arisses)

Dissabte 26 de maig

- Taula Rodona *Valores y Organización empresarial*, presidida per Juan Carlos Cubeiro (Ideo Bussines), amb els ponents César Fernández (Presidente ICF), Carme Castro (Kainova), Anamaria Delgado (AmDelgadoCoach) i Hernán Cerna (Coaching Corporation).
- Taula Rodona *Valores y Deporte*, presidida per Claudi París (CxAR - Coaching per l'Alt Rendiment), amb els ponents Xesco Espar (Coaching Sistems), Francisco Solano (Drive Coaching) i Maribel Martínez de Murguía (Make a Team).
- *El valor de la Solidaridad*, a càrrec de la Dra. Neus Salvatella i la Dra. Montserrat Pérez (Presidenta de la Jal).
- Taula Rodona *Valores y Sociedad*, presidida per Beatriu Balsera (Institut Gomà), amb els ponents Elisabeth Vendrell (FLG), Isabel Quintana (Coib), Mónica Parejo (Intelém), Susana Garcia (Aecofam) i orena Perdomo (Aecofam)
- Taula rodona *Valores y Diversidad*, presidida per Isabel Cayuela (Coaching Catalunya). Els ponents són Pablo Montoro (Coaching Catalunya), Jaci Molins (Coaching Catalunya), Maria Fontal (Coaching Catalunya), Laura Monsó (Coaching Catalunya) i Sandra Linares (Coaching en Acció).

Imatge de la benvinguda als assistents durant el congrés de l'any passat.

que es presenta en aquesta edició serveixi per atraure un gran número d'assistents i professionals –de moment n'hi ha apuntats un centenar llarg– amb els quals poder compartir experiències, actualitzar coneixements, innovar, debatre i reflexionar sobre els valors i la seva atribució al *coaching*. Són, per cert, valors ben coneguts pels lectors d'aquesta revista com per exemple l'esforç, el respecte, el compromís, la integritat, la llibertat, la igualtat o la humilitat seran el focus dels anàlisis i reflexions del congrés des de les diferents taules de debat, conferències plenàries, talle rs vivencials i presentacions de casos reals que es portaran a terme durant els dos dies que durarà aquest acte [mirar requadre amb les activitats previstes a l'esquerra d'aquesta columna]. Els que s'animen a participar d'aquesta experiència, poden començar el procés d'inscripció enviant un correu electrònic a l'adreça institut@institutgoma.com.

La primera edició del Congrés de Coaching i Lideratge, es va celebrar l'any passat, en unes dates molt semblans a les d'enguany –el 20 i 21 de maig–, en el paranimf de Llars Mundet, també pertanyent a la Universitat de Barcelona i organitzat per les mateixes entitats que enguany. La bona rebuda que va tenir el congrés entre el món del *coaching* i en general de persones interessades per aquesta temàtica –va tenir 300 assistents–, va animar els convocants a preparar-ne una segona edició.

Quinze institucions

Un total de 15 institucions han confirmat la seva participació al congrés, consolida la visibilitat i el reconeixement professional d'aquest sector. Algunes d'aquestes institucions són la ICF (International Coaching Federation), el Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya, Asociación de Jóvenes Empresarios, Asociación Española de Coaching y Consultoría de Procesos (AECOP), Asociación Española de Coaching (ASESCO), Asociación Española de Coaching de Familia (AECOFAM), la Asociación Española de Coaching Transformacional (ACT), Asociación Española de Coaching Ontológico (AEPCO). La Generalitat col·labora també en la difusió i promoció del Congrés i la consellera d'Educació Irene Rigau serà l'encarregada de presidir-ne la inauguració. **J.S.**

Més informació

Web: www.congresonacionalcoachingyliderazgo.com

Mail: institut@institutgoma.com

Telèfon: 93 208 27 94

Twitter: @c_coaching

També els podeu trobar a Facebook i a LinkedIn

A quatre mans: Sistema polític

Monarquia o república?

Si volem més democràcia, millor la República

Maria Coll

La recent cacera d'elefants del rei Joan Carles ha tornat a obrir a Espanya una caixa de pandora que periòdicament es destapa, tímidament: la possibilitat d'acabar amb la monarquia. Generalment són més sonsors els motius per mantenir l'Estat sota una corona que els arguments dels defensors d'una república, encara que personalment em semblen força més lloables.

Ser una república no és garantia de res, ja que també hi ha repúbliques autoritàries i dictatorials. Ara bé, mantenint l'actual sistema polític espanyol, ningú posa en dubte que aquí seria democràtica. Una república que és molt més participativa, ja que a diferència de la monarquia –que funciona per un sistema hereditari– permet a tot ciutadà ser candidat a la presidència i votar entre els aspirants que es presentin per a ser-ho. En aquest sentit, des d'una perspectiva històrica, resulta curiós que segles després que el món s'hagi desempallegat de sistemes hereditaris injustos com el feudalisme, l'esclavatge o les castes –encara que només sigui oficialment– encara es mantingui la monarquia a tants països.

Alguns lloen el sistema monàrquic perquè asseguren que ens ha portat el període d'estabilitat més llarg de la història, però aquesta afirmació només se sustenta si analitzem exclusivament el present. Quants països han entrat en guerra perquè el monarca que en aquell moment ostentava la corona era massa boig o conqueridor? Quantes guerres s'han produït perquè

un rei ha mort sense descendència? Perquè Espanya hagi fracassat en els dos intents de convertir-se en una república –les causes en ambdós casos són diverses– no vol dir que l'Estat Espanyol sigui al·lèrgic a aquest sistema. Potser això demostra que el canvi no s'ha de fer en un moment de crispació, sinó precisament de forma serena. I no des de la imposició, sinó des de la llibertat, preguntant l'opinió al poble.

Els nostres monàrquics també afirmen que el monarca actua com a gran diplomàtic del país i la seva intervenció genera respecte. Aquesta funció, però, també la podria fer el president de la república. A més, tots dos, com tot càrrec públic, haurien de ser exemple per la ciutadania, però amb una clara diferència: mentre el president és cessat en cas de no complir les seves obligacions, el rei pot demanar perdó i mantenir-se en el càrrec. I encara una altra particularitat. Mentre un, com a càrrec públic escollit per les urnes, ha de ser completament transparent en les seves funcions, l'altre pot amagar-se en el luxe i l'ostentació. Ara la cosa s'ha relaxat, però fins no fa gaires anys els periodistes teníem prohibit fer preguntes directament al rei. Una reminiscència encara feudal?

La república no només dona internacionalment una imatge de país més democràtic; els països republicans són més democràtics. A més, per exemple, sistemes republicans semi-presidencialistes com el francès, en què el president té poder executiu, permeten generar polítiques a llarg termini evitant canvis legislatius constants en termes considerats d'Estat, com poden ser les polítiques educatives o energètiques. Són algunes raons, però n'hi ha més.

Ara bé, una cosa és clara: el dia que es produeixi el canvi, s'ha de fer per consens i lamentablement sembla que la societat encara no està preparada per aquest debat. Les dificultats per projectar un documental com *Monarquia o república* a TV3 així ho demostren. Cal deixar passar el temps i potser en aquest sentit sigui més efectiva la decadència autodestructiva de la monarquia que la lluita, de vegada contraproduent, d'alguns republicans. ■

El Rei d'Espanya, Joan Carles I.

Ha mort el joancarisme. I ara què fem?

Joan Salicrú

Arran de la polèmica cacera del Rei a Botswana, les darreres setmanes s'ha produït un soroll mediàtic extraordinari. En gran part, emparentat amb la crònica de successos. Així, ens han informat del Rei i les seves “amistats”, del tamany dels ulls de l'elefant, de les seves paraules demanant perdó... En un segon nivell, ja una mica més profund, s'ha parlat també dels valors o contravalors que ha després l'episodi. Però no s'ha entrat –o s'ha fet molt lleugerament– en el veritable debat que aquest país té pendent des de fa molts anys, el de monarquia o república. De fet, el més rellevant de la

crisi provocada per la cacera de Botswana –i també pel Cas Urdangarín, òbviament– és que s’ha trencat el tabú a parlar de la monarquia, de la vigència d’aquest sistema a Espanya. I la por a reobrir aquest debat, pendent des de la Transició per les capacitats demostrades fins ara per Joan Carles I. Perquè fins ara hi havia un cert consens segons el qual aquest era un debat separat. Ara, però, els ciutadans han vist clarament que l'emperador anava despullat i han decidit que ja n’hi ha prou. Que s’ha acabat el tabú. L’últim tabú d’Espanya, ara que la carpeta nacional o la de relacions Estat-Església està permanentment oberta. Aquest és el veritable efecte de la cacera d’elefants a Botswana. El darrer tabú heretat del franquisme ha saltat pels aires. Hem passat de tenir el Rei com una mena de *primus inter pares* a tolerar la seva

“Davant la crisi bestial que pateixen les institucions, ara necessitem democratitzar-les al màxim”

figura, incloent-hi les seves malifetes; un monarca que també s’equivoca i demana perdó. En pocs dies s’ha produït un fenomen que serà crucial a la futura història d’Espanya. Això, que espanta als més conservadors en la mesura que Joan Carles I ha estat un innegable factor d’estabilitat en tots aquests anys, és un senyal de què el país s’ha fet gran i ja no necessita de segons quines tuteles. S’ha fet gran i ha d’emancipar-se. Hem tingut tants anys de franquisme (36) com de joancarliste (37).

Superat doncs el tabú i l’excepcionalitat de Joan Carles I, és el moment de fer el debat pendent però de veritat, sense apriorismes ideològics. No des d’un punt de vista ideològic-històric, que és com s’ha abordat sempre sinó a partir de la realitat actual. A partir del que ara ens convé. I és en aquest sentit que penso que ara ens convé més una república que una monarquia. Perquè davant la crisi bestial que pateixen les institucions, ara necessitem democratitzar-les al màxim, generar tota la transparència possible. Necessitem un sistema de govern el màxim de legítim. La monarquia ja no ens ho pot donar. A més, un sistema republicà ens permetria comptar amb un nou contrapoder al govern de l’estat, a la manera de França. Ens cal una república perquè necessitem més democràcia. ■

Maria Coll i Joan Salicrú són els codirectors de ‘Valors’

Noms propis

Anders Behring Breivik Contra la música

L’assassí de 77 persones el passat 22 de juliol a Oslo i l’illa d’Utoya ha estat jutjat. La seva manca d’arrepentiment ha culpfit a tothom.

Ramon Radó

Amb aire desafiant, vestint americana i corbata i mig somrient, Anders Behring Breivik va arribar el 16 d’abril a la primera sessió del judici per la mort de 77 persones el 22 de juliol. A Breivik se l’acusa d’haver fet explotar un cotxe bomba a Oslo i, més tard, haver-se dirigit a l’illa d’Utoya, on va disparar contra els assistents a un campament de les joventuts laboristes noruegues.

Havent confessat els fets l’endemà de la matança, Breivik ha utilitzat les diverses sessions del judici per a difondre la seva ideologia neofeixista. El primer dia, va declarar-se no culpable sota el pretext que va actuar “en defensa pròpia” en una guerra contra la islamització d’Europa. A la següent sessió, va afirmar que els crims els havia comès inspirat “per la bondat” i que “ho tornaria a fer”. I un altre dia, va definir-se com “una persona agradable” i va arribar a demanar perdó només a aquelles víctimes “sense afiliació política”. Segons ell, va cometre “una petita barbàrie per evitar-ne una altra de més gran”.

Els estirabots de Breivik van arribar, fins i tot, a una cançó infantil: va declarar que odiava la peça *Barn av regnbuen* perquè és un exemple de com les escoles funcionen com a camps de “rentat de cervell” a favor del “marxisme cultural i el multiculturalisme”. *Barn av regnbuen*, que en català equival a *Nens de l’arc de Sant Martí*, és la versió noruega de la cançó *My rainbow race*, composta pel nord-americà Pete Seeger el 1973. Dos anys més tard, el cantautor Lillebjørn Nilsen va traduir-la al noruec i es va convertir en un dels singles més venuts del país.

“Va declarar-se no culpable sota el pretext que va actuar “en defensa pròpia””

La lletra de la cançó diu coses tan perilloses com “un cel blau per damunt nostre / un oceà xipollejant tota la nostra costa / una verda tan verda i rodona / qui podria demanar més?”. I, en un final que sembla escrit pensant en Breivik, “alguns esperen a prendre el camí més fàcil: / els verins, les bombes. Pensen que els necessitem / no saps que no pots matar tots els no creients? / no hi ha dreces cap a la llibertat”.

El 26 d’abril, pocs dies després de les declaracions de Breivik, milers de noruecs es van aplegar arreu del país per cantar *Nens de l’arc de Sant Martí* convocats a través de la xarxa social Facebook. La principal protesta va ser a Oslo on, sota la pluja, hi va cantar *Lillebjørn Nilsen*. Amb paraigües en una mà i roses vermelles a l’altra, més de 40.000 persones van omplir la plaça Youngstorget per interpretar la peça en noruec i en anglès. Després, van marxar caminant fins al Palau de Justícia, on van deixar les flors en record de les víctimes. ■

Ramon Radó és periodista

La crisi dels trenta

Que la vida anava seriosament

Joan Safont

*“Que la vida iba en serio
uno lo empieza a comprender más tarde
-como todos los jóvenes,
yo vine a llevarme la vida por delante”.*

No volveré a ser joven. Jaime Gil de Biedma

La vida anava tan seriosament encaminada, havia corregut tan disparada aquests darrers anys, que ni ens en vam adonar. Potser no ens n'havíem ni adonat de com havia corregut el nostre rellotge que ja estàvem asseguts a taula, fa poques setmanes, amb un matrimoni de pares primerencs, parelles de promesos i parelles de llarga durada i que conviuen *more uxorio*, més el solitari solter que sóc jo. A mig sopar, entre esfilagarsades converses, sabem que una parella més, amics de tots, seran pares cap al setembre. Servidor, que en aquesta gresca que aviat semblarà una reunió de pares a l'inici de curs, només toca el violí, comença a recordar.

I els records sempre verinosos, corren veloços cap als ja tan llunyans setze anys de mirades furtives de desig, de golafreria de fruita prohibida, d'arrogància adolescent i de grolleria dels qui es volen i estan segurs que podran cruspis-se el món. Però també, enmig d'aquest caos, vam travar les primeres amistats amb els que avui sopem, que anaven abonant-se amb la fèrtil companyonia i les primeres decepcions i les primeres borratxeres. Aquells dissabtes de discoteca al vespre i a les dotze a casa, que avui rememorem amb un somriure irònic, ens van donar les ínfules de grandesa que aviat se'ns van marcir, però de ben segur que aquells vespres descobats ens van fer aprendre més sobre la vida i sobre nosaltres que les tedioses classes del batxillerat, les tardes d'hivern reescalfades i humides.

Sense adornar-nos vam arribar als divuit anys. Súmmum de la maduresa! El DNI de la majoria d'edat era el salconduit cap a la matinada, el *laissez-passer* cap a la vida universitària. Per més bé que en sortísim, ara confessem entre rialles que vam fer més vida de bar que d'aula i que, potser

en el fons del nostre raonament, creiem que perdérem un poc el temps. Felç i alegrement perdut aquell temps en què els nostres llaços es van unir, encara més! Avui poem d'aquelles jornades heroiques –primers viatges, descobertes d'altres realitats, lectures colpidores, pelis de les que marquen, relacions i confidències, personatges il·lustres– per reviscolar la nostra joventut. Però, també va ser una època d'errors, d'amors equivocats i de confusió d'idees que encara avui, couen i punxen.

En un pim, pam, pum vam acabar les carreres i ens vam llançar, sense xarxa, al món. El perill de la disgregació va córrer per l'espina. Però, no. Aquí venen les noves mesades, els nous pisos, les noves parelles, els nous cotxes i les noves vides. Al fer-nos grans ens fèiem emotius i les experiències compartides van ser més dures. Els uns amb els altres ens vam mantenir drets quan vam haver de suportar el vent gèlid de cara. I a la ratlla dels trenta reposem i

Les parees d'amics comencen a tenir fills.

“A la ratlla dels trenta reposem i ens adonem que hem de passar comptes amb nosaltres mateixos”

resulta que ens n'adonem que tot plegat avança molt seriosament i que aviat, abans de les crisis de l'edat, haurem de passar comptes amb nosaltres mateixos i veure si, més enllà de la nostàlgia, tenim prou gruix i prou matèria per endinsar-nos en una edat en la que ja no som joves. Tot això pensava jo, quan en una taula de parelles i pares primerencs, vaig aïllar-me en el record i vaig ser conscient que tot havia anat tan ràpid...! ■

Joan Safont és periodista

El valor de la paraula

“Twitter ens allunya dels íntims”

Ana Pastor, periodista

El País, 18 de març

Miguel Guillén

La periodista Ana Pastor llança una idea amb la qual estic absolutament d'acord: “Twitter converteix en propers als desconeguts, però també ens allunya dels íntims”. És cert que amb el *boom* de les xarxes socials és més fàcil comunicar-se amb qualsevol persona usuària, tenir a tocar aquell amic que fa anys que no veiem o podem establir línia directa amb un famós que ens agradaria conèixer. Però com diu Pastor, Twitter “és una arma fabulosa també en l'aspre territori de la lluita per les llibertats. La televisió va trigar cinquanta anys en arribar a tot el món. Twitter, en només un minut, és capaç de travessar el planeta sencer portant un missatge d'esperança i fins i tot col·laborar en les revolucions que tomben dictadors”. És cert, “potser amb Twitter el silenci hagi desaparegut i els poders absoluts tremolin davant del soroll democràtic dels qui criden, malgrat que sigui en 140 caràcters” perquè “Twitter és un món líquid, paral·lel, heterogeni i heterodox. Tots parlem, tots opinem. I el curiós és que tots ho fem pràcticament alhora”, diu Pastor. Twitter té grans virtuts i potencialitats que hem de saber aprofitar, però, també, com diu la periodista: “Converteix en propers als desconeguts i allunya dels íntims”. I, per això, hem d'anar amb molt de compte per no oblidar que els canals tradicionals de comunicació són els que han fet de l'ésser humà el que és: un animal social per sobre de tot. I, al final, abduïts per les xarxes no acabar allunyats dels íntims. ■

Miguel Guillén és polític

La crisi de la Unió Europea

Repensant Europa, des de Catalunya

Francesc Amat

L'actual crisi no és només econòmica sinó que comporta també una greu crisi institucional. El que està en joc va molt més enllà de les conseqüències habituals dels períodes de recessió. Schumpeter va definir els cicles econòmics com un element característic i inevitable de tot sistema capitalista. Però aquesta vegada no es tracta només d'una qüestió estrictament cíclica de l'economia. El que està en joc són també les estructures institucionals. A Catalunya estem veient com les dificultats d'emetre deute públic i reduir el dèficit han posat sota pressió les finances de la Generalitat. Això ha provocat que es fes encara més evident el greuge fiscal que pateix Catalunya -amb un elevat dèficit fiscal envers l'Estat central. Això fa que es plantegin nous escenaris, però la negociació no serà gens fàcil donada la frivolitat de les polítiques de Rajoy. Aquesta és molt simplificadament la crisi institucional a Espanya, però una cosa similar passa amb la mateixa Unió Europea. La crisi ha provocat que es posin en dubte el paper de les institucions europees. Europa està prenent decisions econòmiques de gran importància, però sense anar acompanyades de la necessària legitimitat democràtica. Com a conseqüència, s'incrementa el qüestionament de la mateixa idea d'Europa. Sabem que el procés d'integració fiscal i política és molt complex, que els Estats membres continuen sent els grans jugadors de la partida, i que aquests no estan disposats a cedir ni un mil·límetre. I m'atreveria a dir que els grans perdedors

d'aquest procés són les regions europees que, com Catalunya, en un principi van confiar cegament en la idea d'Europa i ara comencen a dubtar de les seves bondats. Malgrat això, hi ha motius per continuar apostant per Europa. Per dues raons molt simples i indissociables: una raó geopolítica en un món globalitzat i una raó econòmico-social com és la mateixa pervivència del model social europeu. Els pols globals del segle XXI seran dos, els Estats Units i Àsia, mentre que Europa corre el perill de caure en la irrellevància. Molt cruament: sense la UE com a institució supranacio-

“Sense una Europa supranacional, molts estats del benestar seran directament liquidats”

nal és molt probable que no sigui possible mantenir el model europeu. Una Europa amb uns estat del benestar que no seran com els coneixem, perquè hauran de ser reformats, però és que sense una Europa supranacional molts d'ells seran directament liquidats. Ara bé, perquè això sigui possible cal una Europa que sigui de veritat una institució supranacional, i no només una unió intergovernamental dominada pels interessos dels Estats membres. Per blindar el model social europeu necessitem que Europa es transformi en una veritable unió política i fiscal. I a Catalunya en particular li interessa cada vegada més la unió supranacional, i poc o gens l'Europa intergovernamental. ■

Francesc Amat és economista

Valors comparats

2%

aquesta és la reducció que patirà el presupost de la corona espanyola aquest 2012, que passarà de rebre 8.434.280 euros a 8.264.280 euros, en plena crisi econòmica, només 170.000 euros menys.

21%

aquesta és la reducció pressupostària que patirà Educació segons els comptes generals de l'Estat del 2012. I la reducció, en època de retallades, en Sanitat, Serveis Socials i Igualtat serà del 13,7%.

Termòmetre de Valors

Gran avenç contra la Sida

↑ Un grup d'investigadors de l'Hospital Germans Trias i Pujol de Badalona descobreix la **molècula** responsable de la propagació del **virus de la Sida** a l'organisme. Això obre la porta al desenvolupament d'un fàrmac que aturi l'avenç del virus i ajudi a trobar una vacuna.

Un Sant Jordi bo dins la crisi

■ Encara que la crisi continua aguda en aquest sector, en aquest **Sant Jordi** les **ventes de llibres** han crescut un 8% respecte l'any passat, segons el Gremi de Llibreters. Si el 2011 es va facturar per valor de 17 milions d'euros, enguany la xifra puja fins als 18,3 milions.

Saturació a les presons

↓ L'ocupació a les **presons espanyoles** és d'un 41,1% per sobre de la seva capacitat, segons han denunciat Judges per a la Democràcia (JpD). I la taxa de mort als centres penitenciaris és de 45,1 interns per cada 10.000, la tercera més elevada d'Europa.

La Pau

L' anhel de pau està inscrit en el fons més pregon de tot ésser humà. La pau, tal com ensenya sant Agustí d'Hipona, deriva de l'ordre, de l'harmonia de les parts. És la tranquil·litat en l'ordre. Quan hi ha un desajust o un desequilibri de forces es produeix una descompensació que altera la pau i d'aquí neix el conflicte.

Mentre hi hagi injustícia social, és a dir, desequilibri en la distribució dels béns de la natura, hi haurà, necessàriament, desordre i aquest desordre genera el conflicte. Per molt que es multipliquin els mètodes de vigilància i de control, el desordre genera un conflicte que, tard o d'hora, esclata. Mentre no es reconeguin els drets fonamentals de les persones, no pot haver-hi pau.

La pau mai no és una casualitat històrica, ni un bé atzarós. És el fruit harmoniós de l'ordre i l'ordre és conseqüència del treball per introduir unitat i bé en el món. La persistència de l'ordre exigeix esforç, treball, constància. Si la pau depèn de l'ordre que som capaços de forjar amb el nostre enginy, la pau és, necessàriament, un bé efímer, perquè els petits ordres que construïm són fràgils i inconsistents i sempre estan amenaçats, tant per forces externes com internes que fan trontollar l'equilibri de les parts.

La pau és un dels béns més estimats, però, a la vegada, un dels més fràgils i precaris. No és solament l'absència de guerra, tot i que l'absència de guerra és la primera condició per a la pau. No hi pot haver una pau duradora, ni en l'interior dels països, ni entre les nacions, sense un permanent esforç de veritat, de justícia, de solidaritat i de llibertat.

En el nou escenari del món no es pot oblidar una violència subtil i destructiva, que segueix vigent i que colpeja cada cop més éssers humans i més pobles, la que exerceix el poder econòmic contra els pobles subdesenvolupats i, fins i tot, contra continents

“Mentre hi hagi injustícia social, desequilibri en la distribució, hi haurà desordre i aquest desordre generarà conflicte”

“La pau no és solament l'absència de guerra, tot i que l'absència de guerra és la primera condició per a la pau”

sencers. L'actual ordre econòmic, social i jurídic és, a la vegada, injust i violent.

La pobresa injusta i creixent que pateix el Sud és, com diu el teòleg de l'alliberament, Jon Sobrino, en si mateixa una violència contra les majories pobres i condueix irremissiblement a conflictes violents; és en si mateixa un atemptat contra la pau i, en definitiva, una violència contra els pobres i els seus drets fonamentals.

Els teòlegs de l'alliberament defineixen aquesta situació com a violència institucionalitzada i injustícia estructural i consideren que és la violència més originària i una de les arrels més importants de les altres formes de violència social.

La violència estructural se sol imposar a través de la violència

— Francesc Torralba, filòsof i teòleg

“L’anhel de pau traspasa tots els éssers humans”, recorda Torralba. Però, al mateix temps resulta molt difícil assolir-la. Però una cosa és clara per al president del Comitè Científic del Congrés Edificar la Pau: “la pau és inseparable de la lluita per la justícia”.

EDIFICAR LA PAU EN EL SEGLE XXI

repressiva, mentre que la revolucionària sorgeix com una resposta, moltes vegades, inevitable, enfront de la injustícia estructural. Això, naturalment, no la justifica moralment, perquè tota vida humana ha de ser respectada i estimada i la violència solament genera més violència en una espiral sense fi; però la violència reactiva no és una casualitat, sinó una resposta. Només si es treballa contra la violència estructural, es podrà dissoldre la violència reactiva.

La violència és una de les característiques del conflicte entre el Nord i el Sud. A més a més d’aquesta violència, cal sumar-hi la que prové de les discriminacions i d’exclusions, per raons de gènere, cultura i religió, que atempten, igualment, contra la dignitat de tots els éssers humans i contra les legítimes diferències entre els pobles. La cultura hegemònica porta una calculada eliminació d’ètnies, de races, de llengües, de cultures i religions, arribant, fins i tot, a l’eliminació física.

La injustícia es diu de molts maneres, afecta grups ètnics, tradicions culturals minoritàries, pobles sense Estat, col·lectius marginals, però d’una manera especial, afecta el gènere femení. Segueix pendent la necessitat d’una vertadera revolució feminista a nivell global, perquè la situació de les dones en gran part del planeta, especialment en l’Àfrica, l’Àsia i Llatinoamèrica dista molt de la que hauria de ser i, en molts casos, no es reconeixen ni els drets fonamentals articulats en la Declaració Universal dels Drets de l’Home (1948).

El treball per la pau és inseparable de la lluita per la justícia, de la defensa de la igualtat de drets entre homes i dones i de la protecció dels drets de la naturalesa. Cal donar a cadascú el que li correspon, cal estendre la justícia distributiva al conjunt del planeta, si vertaderament desitgem viure en una terra en pau. També és essencial, però, la lluita contra els prejudicis, els estereotips negatius, els sentiments de recel i de rebuig, les fòbies cap els qui són diferents i els immigrants.

El drama dels prejudicis és que són elements de naturalesa mental i emocional que acaben formant part de l’estructura psíquica de la persona, són absorbits amb tanta naturalitat que es fiquen en la mateixa vida inconscient de la persona i per aquest motiu li és molt difícil reconèixer que aquests prejudicis són en el seu ésser. Cal molt treball d’autocrítica i autoanàlisi per poder verificar els propis prejudicis i poder alliberar-se’n posteriorment.

En els escenaris més propers, conviure en pau amb els qui són diferents significa reconèixer-los amb els seus drets necessaris, no discriminar-los en el treball, en l’habitatge, en la salut, en l’educació i en la convivència participativa civil i política.

Per assolir aquest fi, cal realitzar un treball educatiu de grans dimensions, cal extirpar els prejudicis, les pors i els ressentiments que encara es transmeten de generació en generació a través des les institucions educatives i dels llibres de text que llegeix la mainada a classe.

L’anhel de pau traspasa tots els éssers humans. És un desig universal que no coneix ni fronteres, ni ideologies, que s’expressa de moltes maneres, però que uneix tots els éssers humans. L’anhel, però, no és suficient per bastir un món en pau, però és la primera força motriu, allò que no pot mancar mai i que s’ha d’alimentar de generació en generació per fer front al cansament, al desànim que la història procura. Tots els éssers humans anhelan la pau, però com l’amor, aquest anhel cal que sigui educat i purificat d’aquelles impureses que l’intoxiquen i el corroeixen. ■

Francesc Torralba és president del Comitè Científic del Congrés ‘Edificar la Pau al segle XXI’

La vinyeta per Sergi Meya

La pau

L'entrevista — Maria Coll

Enrique Dussel, filòsof

Enrique Dussel (La Paz, 1934), argentí resident a Mèxic per circumstàncies polítiques, és reconegut internacionalment pels seus treballs en el camp de l'ètica, la filosofia política, la recuperació de la filosofia llatinoamericana i autor del concepte 'Filosofia de l'Alliberament'.

*“LA GANA PORTA AL
DOLOR I AQUEST A
LA CONSCIENCIA”*

Enrique Dussel ha visitat Barcelona amb motiu del primer Congrés Internacional 'Edificar la Pau al segle XXI', que ha organitzat la Carta de la Pau i la Universitat de Barcelona. Home extremadament culte, reflexiu, afable i pausat... fins que entrem en política i aleshores brota la indignació intel·lectual. És un goig poder sentir com, des de la seva veu, encara és viu el batec d'aquell esperit de revolta i clam d'auto-orgull que es va escoltar els anys seixanta a tota l'Amèrica Llatina. Dussel reconeix, però, que en aquesta lluita cada vegada se sent més sol.

Generalment, creu que encara tendim a tenir una idea massa naïf del concepte Pau?

La Pau és una idea regulativa, és com una pretensió, saps? La veritat és que sempre ens trobem en el camí de la lluita per la Pau. Jo més aviat crec en la pau perpètua, en el sentit de Kant, i aquesta suposa la justícia, el final de l'opressió, de les desigualtats econòmiques... I, en aquest sentit, tot el meu pensament ha estat de lluita. Però tampoc de lluita per la lluita, eh?

Gandhi deia: "No hi ha camí per a la pau, la pau és el camí". Hi estaria d'acord?

No ben bé. Per mi, la Pau és la finalitat a obtenir, però és un objectiu al qual mai arribem perquè quan arribem on volíem... resulta que ja hem somiat nous horitzons. La història mai s'acaba. Jo, per exemple, mai he intentat estar en pau. La meua dona em pregunta sovint: "Quan estarem una mica tranquils?". I jo sempre li responc: "Després de la mort".

Aquesta és una visió una mica fatalista, poc esperançadora.

No, al contrari, jo penso que aquesta és la bellesa de la vida! La vida no és estar descansant en una platja, sinó estar fent coses per la gent. I crear. És més bonica la primavera, quan broten les coses, que la tardor, quan cauen les fulles. Sóc molt optimista i a tot li intento insuflar alegria, perquè és creació. Per tant, per mi, la Pau és l'horitzó. Però un horitzó no entès com a quietud, sinó com un lloc on recuperar forces.

Actualment quins creu que serien els principals obstacles que no permeten edificar la Pau?

Si ens hi fixem bé, la humanitat sempre està en procés. Per tant, ara ens podríem preguntar: quin és el procés que ens toca viure en aquest moment? Per exemple, durant la guerra més dura de la dictadura, en els anys vuitanta i noranta, els obrers cridaven: "Pau, pa i treball". Volien el final de la guerra, garantir la seva subsistència i la capacitat de crear, per no haver de viure de la caritat. Ara aquest lema, com a mínim la part de "pa i treball", també serveix per a Europa.

Alguns intel·lectuals avisen que la crisi econòmica pot provocar un augment de la violència...

Si traïem la crisi econòmica del capítol merament econòmic i ens endinsem a un nivell més profund, ens adonarem que l'economia té una relació directa amb la vida. L'economia planifica i articula la producció i el consum. I aquest també és vida: si no menjo, em moro. I quan falta el pa, la vida no és reproduïble. Per tant, ens trobem davant d'un problema de vida o mort.

Quin anàlisi fa vostè d'aquesta crisi de caràcter mundial?

Aquesta crisi econòmica, per mi, és una crisi de distribució de béns i de treball. El treball, la riquesa i, per tant, la vida està en mans d'uns pocs. En canvi, la mort està en mans de molts. Aquesta injustícia produeix dolor i el dolor, per si mateix, ja és un estat de violència. Ara bé, no ens podem confondre. No tot alçament ciutadà és sinònim de violència, però sí que és un reclament de dignitat, com a reacció d'un primer patiment. En resum: no estem davant d'un problema físic, sinó humà, en el sentit més vital. Aquest ha de ser el nostre primer criteri ètic.

Per tant, la base de tot és la defensa de la vida. La vida seria un valor?

La vida fonamenta el valor de les coses valuoses, però la vida en si, encara que algú ho defensi, no té valor; té dignitat, que és molt més. Els asteques parlen dels homes com els "deutors de la vida". Penso que nosaltres no ens mereixem la vida, perquè no ens podem merèixer res si abans no existíem. Per merèixer la vida hauríem d'haver viscut abans de tenir-la. Absurd, oi?

Un dels punts de la Carta de la Pau diu: "Els éssers humans, pel sol fet d'existir -havent pogut no existir-, tenim una relació fonamental: ser germans en l'existència". Si tinguéssim en compte això les relacions serien diferents...

Sí, perquè, a més, cal tenir en compte un altre punt: rebem la vida gratuïtament. I només és quan dono gratis una cosa que realment pago una part d'aquest deute. Per tant, en el fons, el més complicat no és donar, sinó saber rebre, perquè això permet a l'altre pagar el seu deute. A partir d'aquesta reflexió, podríem crear una economia del "donar", molt més profunda, molt més ètica... i acabar amb aquesta economia moderna i capitalista. Aquest sistema econòmic és pur pecat. Els banquers actuals són la usura feta virtut.

"La humanitat sempre està en procés. La pregunta és: quin és el procés que ens toca viure ara?"

"Ara vivim en un món més petit i les conseqüències de les injustícies que cometem ens reboten"

Vostè que ha estat testimoni d'un temps de lluita, considera que la societat ha perdut el seu esperit crític?

El filòsof i economista Franz Hinkelammert, un amic meu d'origen alemany, però des de fa temps resident a Amèrica Llatina, diu: "L'assassinat és suïcidi perquè la terra és tan petita que si un tira un tret a un altre, l'encerta al clatell". En aquest sentit, cal recordar que Europa, durant molts anys, va instal·lar el capitalisme i el colonialisme en el món. Ara, de cop i volta, sent els fruits amargs del seu propi sistema. Vivim en un món més petit i les conseqüències de les injustícies que cometem ens reboten molt ràpidament. Espero, per tant, que a partir d'ara Europa sigui més sensible respecte les coses que passen al món.

El seu darrer llibre és Carta a los indignados. Com ha vist aquest moviment i quina esperança hi diposita?

La pau

La revolta mundial dels joves neix a El Caire, justament a la Plaça de Tahrir, que vol dir “alliberament” i en plena primavera. Dos elements de grans simbolisme, fixi's. Per mi, tots aquests moviments formen part d'una primavera lenta, d'una presa de consciència mundial. Els joves són les principals víctimes d'aquest sistema que només es basa en la taxa de guanys.

Observa realment un canvi de paradigma, de mentalitat?

Crec que ja hem començat aquest camí. L'home no és un cos i una ànima. Som una corporalitat vivent, una unitat. Jo penso amb el meu cervell. No sóc de pensament dualista, sinó semita, com ho era el fundador del cristianisme. Crec en l'home com un tot indivisible. Això suposa que la vida humana és la base de l'ètica i, per tant, com comentàvem abans, quan tinc gana pateixo i, aleshores, prenc consciència. La negativa és el dolor i el dolor genera consciència.

Quant temps cal per un canvi de mentalitat d'aquesta magnitud? Generacions?

No és un problema de temps. No sé quan acabarà el capitalisme, però no hi ha cap sistema etern. Es va acabar l'esclavisme, el sistema feudal... i també ho farà el capitalisme.

Però no sabem cap on ens dirigim... ni hi ha una alternativa preparada.

És clar, però l'home mai ha sabut cap on va. Els homes del segle XIV i XV tampoc sabien què passaria després del feudalisme. Com diu Antonio Machado: “*Caminante no hay camino, se hace camino al andar*”. La humanitat mai ha sabut què passaria en el futur. Voler conèixer-lo és irracional. Però bo i així, hi ha milers d'alternatives possibles que es van creant lentament.

Per fer un canvi així cal embolcallar l'acció amb pensament. No creu que, a diferència dels anys seixanta i setanta, en aquest moment també hi ha una mancança de lideratge intel·lectual?

Vivim en un engany col·lectiu, en una societat cínica i sense cap tipus d'ètica. Aleshores ara aguanta el procés, però no sabem fins quan podrà fer-ho. La crisi és més profunda del que ens pensem i hauríem d'arribar a la teoria del problema. Certament, però, en aquests moments, no hi ha teòrics de referència. No hi ha filòsofs crítics amb

el sistema. L'alemany Jürgen Habermas, que és un dels filòsofs més compromesos, va deixar l'economia fa trenta anys i ara no és capaç d'opinar sobre aquestes coses. Quan Karl-Otto Appel, també filòsof alemany, va començar a parlar de Marx, també se'l va parlar de cop. Ara, per posar un exemple, no hi ha cap filòsof espanyol amb el qual jo pugui discutir d'aquests temes.

Vostè també ha teoritzat sobre “la política de l'alliberament”. En aquests moments, des d'Europa molts governs llatinoamericans són qualificats de ‘populistes’: Chávez, Morales, Kirchner... Alguns d'aquests governs tenen una dualitat confusa: polítiques socialment positives, però dubtosa democràcia. Què en pensa?

He estat trenta anys estudiant aquest tema i els he de dir que vostès no en tenen ni idea, de què és el populisme. Posen l'etiqueta, però ningú ha pensat en el significat d'aquesta paraula. Què és el poble? Ningú avui m'ho podria explicar. Diuen: populisme és igual a feixisme. Però recordeu que Sant Pau ja deia: “El que no era el meu poble es va convertir en el meu poble”. Populisme és quan algú, parlant de la nació, hi inclou en el concepte el bloc històric i dominant. Però el bloc social dels oprimits és poble i no populisme. Ajudar els grups dominats d'un país no és populisme. És, simplement, donar un cop de mà als pobres.

Per tant, segons vostè el populisme seria un terme positiu?

Tampoc dic que sigui positiu. Jo parlo de ‘poble’ i ‘popular’, però no de ‘populisme’, perquè aquesta paraula seria una derivació ambigua. Podem parlar de mesures ‘populars’, favorables a un poble que ha sofert el colonialisme, però no serien mesures ‘populistes’. Espanya, que va ser el primer país modern que va començar a colonitzar, hauria de percebre com un fet profundament estrany que un indi com Evo Morales sigui president de Bolívia. Ho veu com una amenaça, quan en realitat és una esperança per a un home modern, que creu en la llibertat i la democràcia. El problema és que avui, aquests valors, es fan servir de forma cínica. S'ha vist perfectament en la relació entre França i la Líbia de Gaddafi.

Perdoni, però sembla evident que, malgrat haver implantat mesures populars, Hugo

Chávez i Lula da Silva no han exercit el mateix estil de govern en els seus respectius països. En nom del poble un mandatari pot fer qualsevol cosa?

El que fa Chávez és més difícil i, teòricament parlant, va per un bon camí. Lula va governar un país més gran, amb més història i en un moment geopolític més positiu. Lula, a Veneçuela, potser no hauria fet el que ha fet Chávez en aquests anys. De fet, el principal problema de Chávez és el seu origen racial. Vostès no tenen ni idea de què significa ser *mulato* en un país caribeny. Els blancs podem ser terribles i a ell no l'accepten com a president. Penso que Chávez ha fet coses extraordinàries. Ha estat escollit democràticament cinc vegades president i és l'únic mandatari al qual en qualsevol moment li pot ser revocat el poder. La premsa s'inventa moltes coses.

Vostè és pare del concepte ‘filosofia de l'alliberament’. La colonització encara persisteix en tots els àmbits?

Sí, i el més important és el mental. En aquest moment, però, s'està produint un

“Ajudar els grups dominats d'un país no és populisme, és simplement donar un cop de mà als pobres”

“Vivim un engany col·lectiu, en una societat cínica i sense ètica. La crisi és més profunda del que pensem”

gran procés teòric molt important: la descolonització epistemològica. Totes les ciències socials europees i llatinoamericanes encara són colonials perquè segueixen pensant des de l'eurocentrisme. I això ha de canviar.

La manca d'autoestima dels llatinoamericans persisteix...

Sí, però ara, aquells que no eren res per a la història, perquè d'això els van convèncer, comencen a adonar-se que sempre van ser. I quan un diu “sóc”, aquell que es pensava que era molt, ha d'adonar-se que potser no era tant com es pensava. Només així podem tenir un diàleg d'igual a igual. Avui encara molts espanyols parlen d'Argentina com una colònia, quan en molts moments

Enrique Dussel en un hotel de Barcelona durant la seva visita a la ciutat.

de la història, Espanya ha estat més endarrerida que Argentina. Per exemple, quin consell pot donar ara Espanya a Brasil?

Per les seves paraules dedueixo que, tot i que la filosofia de l'alliberament data dels anys setanta, segons vostè avui encara és plenament vigent.

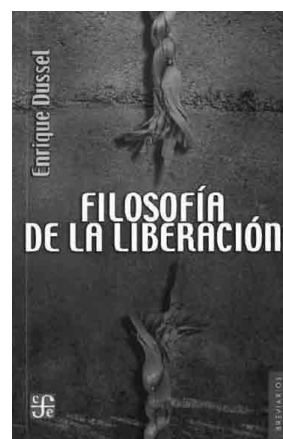
Mai havia estat tan vigent, ni de moda. Els processos que estan passant a Amèrica Llatina responen precisament a aquesta actitud crítica que nosaltres defensàvem.

Un dels principals obstacles per la construcció de la Pau són els ressentiments històrics. En aquest cas, creu que Espanya també hauria d'aprendre

dels processos de reconciliació nacional oberts a diversos països d'Amèrica Llatina?

No sé si podem ser exemple, però l'únic país que realment ha jutjat els seus militars és Argentina. I ho han fet els Kirchner. Per això les Madres de la Plaça de Mayo estan al costat de Cristina Fernández. Els criminals han passat per la justícia civil i Videla ha estat condemnat a cadena perpètua. Personalment crec que aquesta és la via. L'any 1973 em van posar una bomba a casa i l'any 1975 vaig ser expulsat de la Universitat. Sóc el primer filòsof de la història que he patit un atemptat bomba. No tothom pot llegir un exemplar de l'obra de Hegel esberlat per un artefacte explosiu! ■

El gran filòsof d'Amèrica Llatina

El currículum acadèmic d'Enrique Dussel és certament impressionant: doctor en Filosofia (1957), llicenciat en Ciències Religioses (1965) i doctor en Història (1967). Actualment és professor d'ètica i filosofia política de la Universitat de Mèxic. Però, a més, ha estat investit doctor *honoris causa* per dues universitats (Freiburg, a Suïssa, i La Paz, a Bolívia). Col·labora com a científic en diverses institucions internacionals d'història i filosofia. Ha residit a Argentina, Espanya, França, Israel i Mèxic. A inicis dels anys setanta es va convertir en el pare de la 'Filosofia de l'alliberament', una teoria basada en les premisses del pensament marxista i crítica amb la filosofia europea, que no va publicar fins l'any 1977, ja que el 1973 un grup paramilitar li va col·locar una bomba davant de casa i l'estat argentí va prohibir-li publicar. Durant la primera dècada del segle XXI va formar part del Grup Modernitat/Colonialitat, el més important col·lectiu de pensament postcolonial d'Amèrica Llatina. Ha escrit més de quaranta llibres, entre d'altres *Hacia una filosofía política crítica* (2001), *Materiales para una política de la liberación* (2007), *Historia del Pensamiento Filosófico Latinoamericano, del Caribe y "Latino"* (1300-2000) –primer recopilatori de la filosofia llatinoamericana– i, el més recent, *Carta a los indignados* (2012). RED.

La pau

L'entrevista — Maria Coll

Carlos Martínez Shaw, historiador

Conversam amb el catedràtic d'Història Moderna de la Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED) i membre de la Real Academia de la Historia.

“LA HISTÒRIA S’USA PER REVIFAR ELS CONFLICTES”

Carlos Martínez Shaw al pati de la Universitat de Barcelona.

Parlem amb Carlos Martínez Shaw, historiador i expert en història moderna, per entendre la relació entre pau i història aprofitant un recés del Congrés Internacional ‘Edificar la Pau al segle XXI’.

Per què els ressentiments històrics són un obstacle per a la construcció de la pau?

Hi ha dues possibilitats d'enfocar els ressentiments com a greuges permanents per la construcció de la pau. En primer lloc hi ha els ressentiments entre els estats. La història s'utilitza com una raó per perpetuar, revifar i actualitzar els conflictes. Fins i tot hi ha una teorització sobre el greuge històric permanent. En aquest sentit, Samuel Huntington parlava de la teoria del “xoc de les civilitzacions”.

Algun exemple?

N'hi ha molts. Els serbis sempre pensaran que Kosovo és el gresol de la seva nació i, per tant, mai acceptaran la seva independència. Mentre els turcs no reconeguin el genocidi armeni, no hi haurà una possibilitat de pau. En el País Basc, ETA també basa les seves raons de lluita en la història. O els catalans veuen la Guerra de Successió com una imposició d'una monarquia castellana...

Comentava una segona manera d'enfocar els ressentiments. Quina és?

Sí, he comentat ressentiments externs –entre comunitats–, però també existeixen els ressentiments interns –dins d'una mateixa comunitat–. Per exemple, a la Xina encara hi ha ressentiments molt forts vers el temps de la Revolució Cultural i encara no s'ha pogut tancar la ferida que va provocar la matança de Tiananmen. Aquests ressentiments han generat una divisió de la societat i l'aparició d'una dissidència que es considera hereva d'aquella revolució.

El primer punt de la Carta de la Pau parla de “desamar la història”...

Sí, perquè si ens alliberem dels greuges del passat, ens podrem centrar en els problemes actuals: situacions d'injustícia que també posen en perill la pau.

Quines eines tenim per fer aquesta feina?

Repensar la història. Algú ha dit que la història no es pot reescriure. Fals. La història, com a suma de fets ocorreguts, no es pot modificar. Però la relectura del passat

és constant gràcies a la trobada de nous documents o perquè es considera que se n'ha fet una lectura interessada i manipulada, per a un ús no legítim. Per això dins de la historiografia hi ha un corrent que malgrat no buscar l'ideal utòpic de l'objectivitat, sí que intenta generar una història en què les interpretacions s'aproximin tant que al final es pugui arribar a una interpretació que convenci realment la majoria de la gent.

Quins intents hi ha hagut d'aproximació per desactivar la història?

En època moderna, el gran enemic de la monarquia espanyola ha estat Anglaterra. Doncs bé: historiadors espanyols i anglesos hem intentat arribar a un acord sobre fets tan polèmics com l'episodi de la derrota de l'anomenada Armada Invencible o la Batalla de Trafalgar. Ara, per exemple, s'honoren conjuntament els morts d'ambdós bàndols. Fa uns anys, la UNESCO també va fer una història general, no neutral –perquè hagués estat impossible– sinó una història acceptable per la majoria de pobles del món.

Els historiadors tampoc no són mai absolutament objectius. Faltaria autocrítica en el sector?

Els historiadors hem fet autocrítica. Constantment es fan debats, però alguns no es poden tancar perquè tampoc s'han tancat les ferides existents. Aquest és el cas, per exemple, de la Guerra Civil Espanyola. I d'aquí ve la controvèrsia generada a partir de l'actual *Diccionari Històric* de la Real Academia. La divisòria entre els vençuts i els vencedors, que no han demanat perdó ni han mostrat cap mostra de penediment, encara és massa ampla.

Què en pensa de la Llei de la Memòria Històrica aprovada pel l'anterior Govern?

Penso que és insuficient i també que és massa tímida, francament. En la seva elaboració, ha mancat coratge. Ha estat vergonyant. L'esquerra moderada no s'ha atrevit a portar-la a les seves darreres conseqüències, com era d'esperar. No es tractava de venjar dels victimaris, sinó de donar veu i tomba als morts del bàndol dels vençuts. En canvi, a Catalunya el treball a favor de les víctimes de la Guerra Civil ha estat més enèrgic i positiu.

La via judicial, com han fet a Amèrica Llatina, és una via per acabar amb els ressentiments històrics?

Sí, però s'ha de compaginar amb la restauració de la veritat, com va ser el cas, per exemple, del memorial de Santiago de Xile, entre altres. Calen els dos tipus de comissions; més important que condemnar els botxins i castigar-los, és fer justícia amb les víctimes.

Què és més problemàtic: com s'explica la història o què s'explica de la història?

Parlar de guerres és inevitable. Cada monument humà està construït sobre torrents de sang. No es pot explicar la història sense explicar una “història de la infàmia”, com deia Jorge Luís Borges. Els fets han tingut lloc i no es poden desconèixer. Ara bé: darrerament, la història ha inclòs molts nous subjectes, especialment en el camp de la història social, com són les

“Si ens alliberem dels greuges del passat, ens podem centrar en els problemes actuals”

“Hem de repensar la història. Algú ha dit que la història no es pot reescriure. És fals”

dones, els esclaus, els marginats, algunes races considerades infectes... També s'han introduït objectes com l'estudi de l'amor, la por, els imaginaris col·lectius, el consum, les emocions... Malgrat tots, la història “de la guerra i de la pau” ha de continuar.

Hem de conèixer la història per no repetir els errors del passat. Aquesta és una afirmació utòpica, per vostè?

No, no és mítica. Cal conèixer la història per comprendre el present. Tot té una explicació històrica i saber què va passar en el passat ens ajuda a orientar-nos en el panorama del món actual. Josep Fontana sempre deia que calia analitzar el passat per comprendre el present i fer un projecte de futur. Això és veritat, però el projecte de futur és molt difícil de fer. Els historiadors no som profetes ni endevinem el futur. ■

El mot

— Anna Olm

LES PAUS

La pau (segle XII) que ve del llatí *pax, pacis* no té el mateix origen que pau aplicat a persona. El nom hebreu de l'apòstol Saule de Tars esdevé *Paulus* en llatí; en català Pau (segle XIV) i Pol com a forma popular, de cognom; en femení Paula. Dir que algú és “una mica pau/ paula/ paulet” o que “està fent el paüc/ una paueria” significa “persona taujana, sense malícia, excessivament crèdula; beneit”. Sembla que provenen per reducció fonètica de *paup* “qui va a les palpentes”, derivat alterat de *palpar*, com *paupa* i *paupera*. Segons una superstició mallorquina, els paus són persones dotades de virtut curativa, especialment contra els efectes del verí.

La pau és definida com un estat “de tranquil·litat o quietud no torbat de molèsties; de l'ànim tranquil, no torbat per passió, ànsia, ni temor; d'un grup de persones, on no hi ha dissensions, renyines ni plets; d'un país que no està en guerra amb un altre; d'exempció d'hostilitats internacionals”. Trobem la pau en expressions i refranys: fer les paus, estar en paus, posar pau, venir en so de pau, deixar en pau, descansar en pau; ritu de la pau, assemblea de pau i treva de Déu, bandera de pau, jutge de pau, etc. A partir de *pax, pacis* i la primitiva *pad* han sorgit derivats com *paer* (1272) “guardador de la pau, el qui vetlla per la pau pública”, títol històric d'alguns magistrats, prohoms i jutges assessors, ara sinònim de regidor, edil o alcalde; la Paeria (1340) equivaldria a l'ajuntament. El verb *pacisci* “fer un tracte” i el participi *pactum* “contribució, tribut pagat com a condició de pau” van donar el cultisme *pacte* (segle XIV); d'on ve *pacíficament*, *pacífic* i *pacifisme*. I el verb *pacificare* origina formes cultes i es transforma en *apaivagar* (segle XIX). ■

Anna Olm és professora

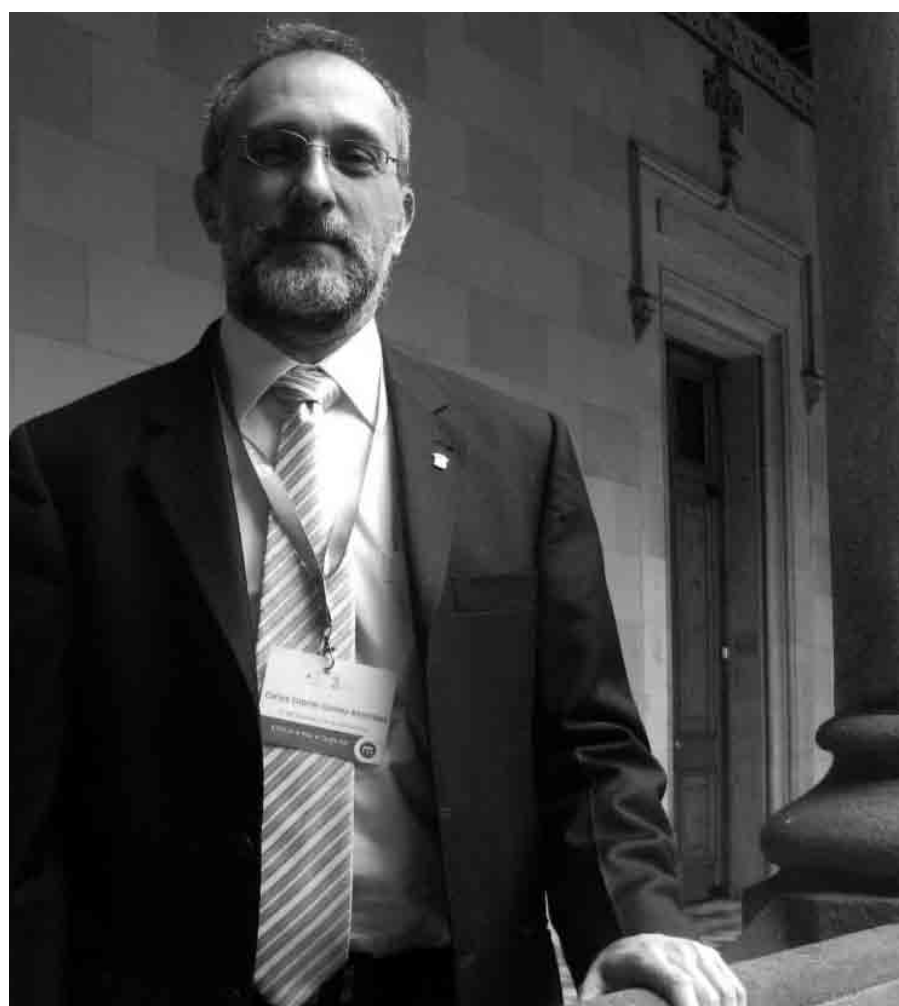
La pau

L'entrevista — Joan Salicrú

Carlos Gómez, rector de la Universitat La Salle de Bogotà

El novembre de 2007 va ser nomenat rector d'aquest prestigiós centre privat i d'iniciativa eclesial, fundat el 1964, que el 2014 organitzarà el proper Congrés de la Pau.

“SENSE EQUITAT NO HI POT HAVER DEMOCRÀCIA”

Carlos Gómez al pati de la Universitat de Barcelona.

Aprofitem una pausa de les sessions del congrés “Edificar la Pau” per parlar amb Carlos Gómez, que ha format part de l'eix temàtic *Salt qualitatiu a la democràcia*, coordinat per Begoña Román. A Colòmbia és el responsable del Projecte Utopia, iniciat el 2010 des de la seva universitat i que treballa per la formació d'enginyers agrònoms a les regions agrícoles del país afectades per la violència, buscant alhora que assumeixin un rol de lideratge en les seves respectives comunitats. La primera remesa del projecte haurà permès formar 64 batxillers del departament de Casanare.

Vostè ha format part de l'eix temàtic *Salt Qualitatiu a la democràcia* dins del congrés ‘Edificar la Pau al segle XXI’. Quina és la idea principal que ha volgut aportar?

Quan parlem de salt qualitatiu a la democràcia o de repensar-la, el primer que em ve al cap és que, a nosaltres, més aviat, el que ens cal és construir-la. Formalment sí que hem estat una democràcia, però durant molts anys hem tingut uns nivells de violència brutal, cosa que indica que la democràcia no ha funcionat. Si hi ha un conflicte violent, segurament és perquè les àgores de la democràcia no han estat capaces d'acollir aquest conflicte... Aquí penso que es comença pròpiament el replanteig necessari. Entenc que l'educació és un element fonamental en tots els processos polítics. I penso que la recuperació dels valors és necessària per poder tenir uns mínims plantejaments polítics. Parlo de valors tan simples, però tan profunds, com la tolerància, el respecte a la diferència, la capacitat d'establir un diàleg... i que enmig de totes les dificultats, puguem trobar uns mínims fonamentals. A partir d'aquest ideari, a la meua universitat, vam decidir que no canviaríem el món i també vam decidir que no canviaríem el país.

Què vol dir? Això del projecte Utopia, Déu n'hi do com n'és, d'ambiciós, no?

Sí. Segueixo. El que vam decidir és que havíem de provar, dins del que sabíem fer, quines coses podien fer factible la democràcia a casa nostra. Van sorgir algunes bones experiències en el camp de l'educació que certifiquen que es poden fer coses importants. El projecte Utopia va d'això. Però tornant al replantejament a què feia

referència: una democràcia com la nostra, en un país que està entre els més desiguals de la regió més desigual del món, a l'hora de reconstruir-se, té en el tema de la inequitat el primer abordatge seriós que ha de fer qualsevol grup polític. Sense equitat, que vol dir justícia, la democràcia és impossible. En un país on el quaranta per cent de la població viu per sota el llindar de la pobresa, la democràcia no és possible. Pot haver-hi eleccions, és clar, però no democràcia; aquesta inclou un caminar cap a l'equitat. Alerta: fixi's que no dic igualtat perquè el concepte no m'agrada massa; dic equitat. Aquest és el missatge que volíem aportar al Congrés.

Com es veuen, des de Colòmbia i a Amèrica del Sud, les reivindicacions de més democràcia que hi ha actualment a casa nostra?

M'agrada que sigueu crítics amb el sistema. Us envejo. Quan nosaltres arribem al vint per cent de gent pobra, com teniu aquí, voldrà dir que hem fet un salt de gegant. Que unes societats com l'europea, on hi ha un Estat del Benestar ben consolidat, tinguin un deu o vint per cent de pobresa, es pot arribar a entendre, més ara que esteu en crisi. De totes maneres, el que em preocupa més és saber si, enmig de tota aquesta reflexió, els europeus us heu plantejat tota la temàtica de l'ètica del consum. És a dir: treure la gent de la pobresa què significa? Fer-la consumista? No, perquè el consumisme posa en perill la humanitat. Viure bé no té perquè significar consumir desafortadament. Crec que aquest és el tema en què hauria de pensar Europa d'ara en endavant. Hem d'elevat el nostre nivell de vida, però també recuperar valors com l'austeritat, que probablement fins ara s'havien oblidat força.

A nosaltres el que, en un cert sentit, ens produeix enveja és la valentia amb què vostès assagen noves fórmules polític-econòmiques, com en el cas del capitalisme d'estat de Lula. És un model exportable a tot el continent?

No sé si és exportable perquè els pobles tenen les seves particularitats i la seva història i quan segueix una mateixa partitura no sempre sona igual de bé, la simfonia. El que si tinc la sensació és que Lula ha aconseguit dur a terme un procés de

reducció de la pobresa sense polaritzar el país, sense crear odis. I això sí que és una qüestió que hauríem de treballar. Perquè l'exarcebament de l'odi pot produir nous conflictes en el futur i fer no sostenibles aquestes iniciatives. L'experiència de Brasil és molt significativa: com treballar tots junts per vèncer la pobresa sense que ens haguem d'odiar. Pel cas colombià, això és encara més significatiu, perquè nosaltres hem viscut la barbàrie de la guerra. La polarització social és el que va fer desaparèixer les taxes de violència.

Parlem precisament d'això, del seu país, on sobretot una guerrilla, les FARC, actua des de fa més de mig segle. Per què subsisteix aquest moviment terrorista? Fins a quin punt hi té a veure aquella analogia clàssica de: "Més pobresa, més violència" en el cas de Colòmbia?

En el nostre cas no crec que hi hagi una relació de causa-conseqüència; crec que

"El consumisme posa en perill la humanitat. Viure bé la vida no significa consumir desafortadament"

"Amèrica Llatina és el primer cop en segles que està prenent decisions de forma autònoma"

és un factor que ajuda però que no determina el que ha passat. Sí que fa a una societat ser més procliu a agafar les armes, això sí. Colòmbia, durant més de cinquanta anys, ha viscut molts processos violents. I els violents sempre han trobat en la injustícia social l'excusa per seguir. Però aquest discurs fa molts anys que es va fer a miques; a Colòmbia això ja no s'ho creu ningú.

I doncs llavors perquè ha seguit, el conflicte? Per què no s'ha aturat?

Perquè precisament, els altres factors apareguts en el marc del conflicte, especialment el narcotràfic, van corrompre la suposada lluita per les desigualtats que deia dur a terme la guerrilla i el propi govern en lluita contra la guerrilla [el govern va estar implicat en negocis

bruts amb narcotraficants]. Aquest factor ha acabat exarcebant la pròpia violència, per les dues parts. Però pel que fa a les FARC, la paradoxa és que la violència que es va organitzar per combatre la pobresa, precisament ha acabat fent impossible resoldre la pobresa. Però vaja, de cara al futur caldrà no oblidar que, precisament, no hem resolt els problemes que van fer sorgir la violència. I que, si no ho solucionem en el futur, aquest problema podrien tornar a ser factors que engendressin més violència. Vaja, que un cop haguem resolt el tema de la violència és quan els veritables problemes del país han de sortir: la pobresa, la manca de participació política, uns partits polítics que no interpreten el sentir de la gent... Però primer s'ha de resoldre el conflicte de la violència, que és el que impedeix descabdellar la resta.

Malgrat tot, és optimista respecte el futur del seu país?

Sí. Colòmbia ha començat a créixer i té el repte de distribuir millor aquesta riquesa. En aquest sentit, sóc un ferm partidari de l'economia social de mercat: necessitem iniciativa individual sense que això passi a ser-ho tot. I, a partir de la generació de riquesa, aconseguir que la gent pagui impostos, en un país on no és costum fer-ho. Entre altres coses, per efecte de la corrupció, perquè la gent desconfia de l'administració pública sota el pretext que, si paga, això no servirà per a res.

I respecte el futur del seu continent?

També. El més important del que està passant a Amèrica Llatina és que, dels darrers segles, és el primer moment en què té autonomia per prendre decisions. La crisi dels països desenvolupats, que òbviament ens ha afectat, no ho ha fet tant com altres vegades. El continent reacciona, està trobant maneres i vies de caminar, fins i tot és capaç de generar diàlegs enmig de tots els estils que apareixen... Jo si que vull parlar d'optimisme, d'esperança: anem trobant un camí, encara que a vegades fem dos passos endavant i un endarrere, per construir la justícia. Cadascú des de la seva diversitat, que és molt gran. Arribarem a bon port en menys temps del que sembla. Cal que treballem profundament en valors i anar mirant experiències alienes per mirar d'encarrilar les nostres. ■

La pau

—Leticia Soberón

Els mitjans de comunicació tenen molt a dir en els conflictes bèl·lics, tant abans com després. Ajuden, doncs, realment a l'hora de construir la pau? O posen pals a les rodes?

ELS MITJANS, ELS CONFLICTES I LA PAU

Amoltes tertúlies de cafè se senyalen els mitjans de comunicació com els grans responsables de quasi qualsevol tipus de violència. En aquest gran sac s'hi acostumen a incloure des dels espais informatius fins als *reality shows*, el diaris, el cinema comercial, les sèries de ficció i els videojocs. Es diu amb freqüència que tots aquets formats estan marcats per una primícia del conflicte sobre la concòrdia i el lament generalitzat és que ofereixen un reduït mostren d'exemples a seguir per solucionar conflictes: la por, l'agressió i la venjança.

Per la seva banda, aquells que treballen en els mitjans –propietaris, periodistes, reporters, fotògrafs o guionistes– asseguren que només retraten la realitat i, en tot cas, ofereixen allò que la gent desitja. Això sembla quedar demostrat en el fet que aquests mitjans venen els seus productes. Quan se'ls recorden els codis deontològics, que els haurien servir de referència ètica, acostumen a assegurar que en el terreny dels fets resulten difícils d'aplicar. La conclusió semblaria: no hi ha res a fer.

Al llarg del treball realitzat pels experts i expertes del Congrés *Edificar la Pau al Segle XXI*, s'ha estudiat a fons la part que correspon als mitjans d'informació en el tractament dels conflictes, preguntant-nos que podem fer per afavorir la pau sense traïr un dels seus deures bàsics: informar. L'objectiu és clar: no alimentar els conflictes, però sobre la fórmula a seguir, sobre com fer-ho, no hi ha unanimitat: perdre partit per la pau o conservar la màxima objectivitat descriptiva més enllà de les conseqüències?

Un primer element d'anàlisi és la profunda transformació del panorama tecnològic que la comunicació ha patit els últims anys. L'auge de les xarxes socials i les mobilitzacions instantànies, encara que volàtils, i de l'anomenat 'periodisme ciutadà', han posat els informadors en entredit en el seu paper d'únics mediadors entre un públic que ja no és passiu i "la realitat", o com a mínim la versió social d'aquesta.

De tot plegat en sorgeix un replantejament de la figura del periodista professional, que ha de preservar i cultivar uns valors com la fidelitat a la veritat (dels fets, la veritat filosòfica), la lleialtat als lectors/ usuaris, la visió crítica i la independència respecte als poders econòmics i polítics. La capacitat d'oferir contextos i claus d'anàlisi és un gran valor no privatiu dels professionals, però molt important perquè la informació tingui sentit.

Una actitud que marca molt el model informatiu i és compartida per tots els sectors socials, mitjans i grups de poder, és una ansiosa dinàmica anticipada, una pressió per saber què passarà demà i oferir el marc de comprensió o *frame* d'una situació, per exemple, d'un conflicte. Aquesta ansietat, però, genera presses, acceleració i poca reflexió. Això és particularment perillós en temps de conflicte; aquest pot quedar marcat o fins i tot precipitar-se a causa de l'anticipació mediàtica.

També cal tenir en compte, durant els conflictes, de donar veu a totes les parts implicades, no alimentar els prejudicis usant termes denigrants i oferir el context explicatiu en el qual sorgeix el conflicte,

entre altres estratègies. I quan s'acaba la violència, cal acompanyar informativament el post conflicte, oferint una total post transparència en l'anàlisi, informant de manera completa, amb equilibri i responsabilitat social. I és que els mitjans són d'alguna manera els creadors de la memòria col·lectiva: no alimentar nous conflictes, formar la visió crítica dels mitjans, assenyalar allò que ens uneix i no buscar

“Quan acaba la violència, cal acompanyar informativament el post conflicte”

“També hem de desarmar la informació perquè llueixi sense cargues agressives ni ideològiques”

allò que ens separa. També la idea de desespectacularitzar el conflicte.

Una formació per a la visió crítica davant dels mitjans, transversal en tots els sectors educatius, hauria de combinar-se amb la consciència que si hem de desarmar la història, per trencar la cadena perpetuadora de la violència, amb més motiu encara hem de desarmar la informació perquè llueixi sense càrregues agressives ni ideològiques. Les bales, abans que de metall, poden estar fetes d'abecedari. I la pau també es construeix amb bits. ■

Leticia Soberón és vicedirectora de la Universitas Albertiana

Cinema — Judith Vives

Steven Spielberg reflexiona entorn els conflictes bèl·lics en la seva darrera creació, *Caballo de batalla*.

LA GUERRA I LA PAU EXPLICADA ALS JOVES

Una imatge del film *Caballo de batalla*, darrera pel·lícula d'Spielberg.

Resulta curiós, o potser no tant, que els grans missatges pacifistes que ens arriben des del cinema ho facin precisament des del cinema bèl·lic. La història del setè art és plena de pel·lícules de guerra que clamen per la pau, advertint-nos precisament de tot allò que perdem en els conflictes. *Sin novedad al frente*, *Senderos de gloria* o *Apocalypse now* són algunes de les grans pel·lícules que han obert la reflexió sobre els límits de la guerra i els seus horrors, enviant implícitament un missatge en pro de la pau que no sempre les nacions han estat capaces d'escoltar. Darrerament, Steven Spielberg ha fet créixer aquesta llista amb la seva darrera obra, *Caballo de batalla*, que a més a més resulta especialment interessant perquè es basa en una novel·la juvenil i enfoca el seu discurs pensant en aquest públic. Dit d'una altra manera, *Caballo de batalla* és una proposta més que recomanable per explicar als més joves els valors de la pau a partir, precisament, de tot allò de negatiu i misera-

ble que comporta la guerra. El film, que es basa en una novel·la escrita durant la I Guerra Mundial però publicada el 1982, ressegueix la periècia d'un cavall que, per atzar, va canviant de propietari i de bàndol en el context de la batalla. Un pretext, aquest, que serveix per demostrar que la injustícia de la guerra afecta per igual un bàndol que un altre i que, en aquest context, tothom hi perd. Un missatge que arriba al seu punt àlgid en la seqüència en què el soldat britànic i l'alemany s'alien per rescatar el cavall atrapat. Focalitzant l'interès en l'animal, Spielberg ha desviat l'atenció i s'ha pogut estalviar la duresa de la guerra —la que sí va mostrar, per exemple, a *Salvar al Soldado Ryan* o *La Lista de Schindler*— i ha suavitzat el relat, per fer-lo assequible al públic més jove. Steven Spielberg ha posat la seva capacitat de narrador de grans històries al servei d'aquesta obra que es pot gaudir com un film d'aventures amb aire clàssic i que permet obrir un debat més enllà del seu argument. ■

El racó poètic
— Albert Pera

HUMUS

Els roures autuminals fulguren
a la llum groga de la lluna;
per desolats que semblin
prenen a càrrec l'esplendor
d'esquinçalls de bandera,
de lletres d'or en la cripta
de sumptuoses catedrals,
dels ossos blanquejats
consumint-se
en remots camps de batalla.
I ahora són estímulo
d'humus assaonant
l'entranya materna
oberta a la llavor
de camperols futurs.

Comentari: La pau que resulta d'un camp de batalla vencedor és imposada sobre la misèria dels vençuts. Molt més estimada és la pau per absència de guerres d'un poble que llaura la terra nutricia, que treballa i lluita per un benestar pacífic i ennoblidor.

Albert Pera és poeta

cada diumenge a les 22h...

**Valors a peu
de carrer**

AMB ELENA CANSECO

a Ràdio Estel
106.6 FM o www.radioestel.cat

La pau

Història — Ramon Salicrú

La història ha acabat processos bèl·lics amb resolucions humiliants que eufemísticament ha qualificat de “tractats”.

“PAUS” A LA HISTÒRIA

Cerco al Google l'expressió “Pau de...”, per a buscar referències concretes. I em surt: Pau d'Augsburg (1555), Pau de Westfàlia (1648), Pau d'Utrech (1713), Pau de Basilea (1795), Pau de Zanjón (1878), Pau de Versalles (1919), etc. Qualsevol estudiós del passat sap perfectament que les denominades “pau” de temps pretèrits eren el punt de partida de tota una sèrie d'imposicions i d'obligacions imposades pels vencedors sobre els vençuts. Per més que, amb la paraula “pau” s'hagi volgut endolcir el que realment han estat unes situacions opressives, ofensives i humiliants dels guanyadors vers els seus enemics. Sempre ha estat així. Observo encuriós que, ja avançat el segle XX, l'encapçalament “Pau de ...” a l' hora d'enunciar oficialment el final d'un conflicte

bèl·lic, es substitueix eufemísticament per altres expressions més subtils: “tractat de”, “acords de”, “converses de”, “cessament d'hostilitats”, “alto-el-foc de”, “armistici de”... que suavitzen el que realment són resolucions finals polítiques, econòmiques o militars tan vexants i humiliants com les esmentades dels segles precedents, i que, analitzades a fons, no són res més que noves i sibil·lines declaracions de guerra que inciten a reactivar hostilitats i a reobrir les velles ferides mai del tot cicatritzades.

A la paraula pau se li atribueix un valor polisèmic. Però de veritable Pau –ara ja sense cometes– només n'hi ha una. És la que no s'identifica simplement amb l'absència de guerra. Ni amb la silenciosa pau dels cementiris. La veritable Pau no dissimula ni encobreix situacions injustes. Ni camufla explotacions o discriminacions humanes. Va més enllà. La veritable Pau –farcida d'amor a desdir– és el resultat d'una denúncia constant de les consciències endormiscades i acomodaticies.

Com sempre, l'homenatge. Avui, per al rebel, l'inquiet, el lluitador... que, malgrat tot, sense ressentiments ni rencors, sembla llavors d'esperança en un món més lliure, més just i, en conseqüència, més pacificat i més veritablement pacificador. ■

Ramon Salicrú és professor d'història i ètica

Filosofia — Albert Botta

LA PAU I LA GESTIÓ DEL CONFLICTE

No hi ha un camí cap a la pau, la pau és el camí. Això es pot dir dels valors en conjunt, ja que conformen l'entramat moral-racional humà. No en va, l'imperatiu categòric de Kant posa l'accent en la intenció, en la bona voluntat que segueix el camí que mostra la raó (facultat humana de coneixement), quan presenta normes d'actuació que poden ser aplicades universalment.

La pau fa pensar immediatament en la guerra, la destrucció i la mort, com a la seva negació més evident. Ara bé, les societats humanes i les cultures viuen permanentment en canvi i evolució i, per tant, sovintegen els conflictes. Si no hi ha formes de

gestió racional i justa del conflicte, la pau en surt erosionada. Així, expressions com ara “imposar la pau”, comporten un contrast de fons: Mai la pau pot ser producte d'una opressió, oberta o soterrada, perquè l'opressió és insatisfacció i injustícia. La pau genuïna reposa en la percepció de justícia, d'haver trobat una sortida raonada i acceptable per a les parts que faci el canvi suportable. Kant ho assenyala en *La pau perpètua*, el precedent teòric de tota organització tipus Societat de Nacions / Nacions Unides, per cert, mai duta ben bé a terme. Si un equilibri no és valorat com a just, la lluita o la violència -i la negació de la raó-

està servida. La cultura per a la pau s'ha vist enriquida amb la desobediència civil, com a forma de lluita racional, però moralment digna i acceptable. En l'educació per a la pau hi ha un lloc per a la lluita no-violenta, perquè compatibilitza, per camins incruents i civilitzats, el dret i la capacitat de rebel·lar-se amb la regulació de conflictes. Aquí no és balder fer present la degradació humana que significa gaudir amb la violència, ni que sigui fictícia, perquè el joc i realitat virtuals potser només diverteixen quan la pau com a valor és del tot absent. ■

Albert Botta és professor de filosofia i ètica

Joc de cartes — Eulàlia Puigderrajols

Defensa que en aquest moment de penúries cal lluitar per la justícia i, per tant, també per la pau.

ÉS HORA DE LA PAU COMBATIVA

Hola a tots,

Les paraules es disfressen, tenen molts significats. Segons l'orador, el lloc, el temps, el públic, el pensament o la intenció política. La Pau, especialment, no és pas una excepció. Què volem dir quan ens referim a aquesta paraula?

Parlem de la Pau quan de vegades la pau no és més que por, tal com deia la lletra de l'antiga i bella cançó d'en Raimon *Jo vinc d'un silenci*, repressor, censor, gris, monòton, asfixiant. Si no l'has viscut, aquest silenci, és difícil d'entendre a què em refereixo. El règim del dictador celebrava els vint-i-cinc anys de pau a bombo i plateret. La pau d'aquells primers anys conscients com a ciutadana de la meua vida, no era una pau real.

Què interessa més: la pau del mesell, o la pau de la gent que reivindica, que pensa, que vol decidir? La una no compromet a res; l'altre pot ser incòmoda, avui en dia, fins i tot, mal vista. Quan no es pot pagar la hipoteca, quan t'adones que els recursos del teu país estan en mans d'uns pocs, quan no hi ha els mínims garantits en qüestió de salut, escola, futur professional, quan als

damnificats, als vençuts, a les víctimes, se'ls dona el paper de culpables i se'ls etiqueta com a "origen i causa del problema"... no volem dir què em confós el terme pau?

Quines són les nostres aspiracions actuals i de cara el futur? Molts de nosaltres respondríem: viure en Pau, amb majúscules. Però aquesta no pot esdevenir-se sinó hi ha justícia. Aquests dos conceptes van lligats, com no hi ha aigua sense hidrogen i oxigen.

Ara bé, això no s'improvisa. La pau l'hem de treballar, l'hem de construir. I no és fàcil, perquè avui, sovint, l'etiqueta de violent s'usa amb molta lleugeresa. Jo diria, fins i tot, amb mala fe. Ens cal evitar aquest menyspreu cap a la gent que des d'una posició pacífica, però activa, treballa amb energia per millorar les desigualtats.

Amics: crec que ara, més que mai, ens hem d'amarar de pau amb esperit combatiu. No és una contradicció, és el nostre futur, el de la Humanitat. I no ens ha de fer por, perquè som molts i tenim la raó.

Fins aviat. Una cordial salutació ■

Eulàlia Puigderrajols és mestra

Música — Maria Salicrú-Maltas

MÍRIAM MAKEBA I YOUSSEU N'DOUR

Els músics africans més populars són també grans activistes a favor dels drets humans, la justícia i la pau. La majoria són ambaixadors de l'ONU en els seus diferents àmbits. Dels desapareguts destaca la sudafricana Míriam Makeba (1932-2008), que va lluitar aferrissadament des de l'adolescència per derrocar l'*apartheid* i en conseqüència va ser prohibida i censurada durant trenta anys, si bé sempre va treballar per divulgar la seva identitat des del pacifisme. Recentment, al Senegal, a l'activista músic Youssou N'Dour (1959), no se li ha permès presentar la seva candidatura a les eleccions presidencials, tot i tenir un ampli suport popular, i va ser ferit en una cama, en una manifestació. Però amb la victòria del govern democràtic de Macky Sall, és avui ministre de Cultura. N'Dour és també ambaixador de la FAO. ■

Maria Salicrú-Maltas és etnomusicòloga

Per saber-ne més

LLIBRE

El llibre de la pau

Bernard Benson. Claret, 2003

A través d'una ficció llegidora, mostra amb força i gràcia que la terra podria ser salvada dels conflictes que l'amenacen per la unió dels qui volen la pau. Un gran èxit internacional traduït a nombrosos idiomes.

CINEMA

Feliz Navidad

Christian Carion. França, 2005

En aquest film, el director recorda el Nadal de 1914, quan en motiu de les festes es va decretar una treva única en la I Guerra Mundial i en qualsevol altre conflicte. Aquella nit, tots els homes de les trinxeres van decidir oblidar les seves diferències, enterrar junts els seus morts i fins i tot jugar un partit de futbol.

WEB

Carta de la Pau

<http://www.cartadelapau.org/>

La Carta de la Pau dirigida a l'ONU la van escriure un grup de persones amb gran inquietud en el treball per la pau. Es va presentar a Barcelona el 1993. Des d'aleshores, s'ha difós per més de vuitanta països, recollint milers d'adhesions signatures i testimonis.

Valors.org

Si encara en vols saber més, escolta l'espai radiofònic *Valors a peu de carrer* dedicat a l'esperança.

Portes obertes — Eduard Ibáñez

L'aportació de la religió en temps de crisi

El director de Justícia i Pau planteja en aquest article la contribució de la religió en l'actual societat, ofuscada per la crisi, i proposa, ara més que mai, que surti a l'esfera pública i incideixi en l'aportació positiva que pot fer a la comunitat.

Eduard Ibáñez (Barcelona, 1969) és doctor en Dret Penal per la UB i advocat. Des de 2002 és director de Justícia i Pau de Barcelona. Entre

els anys 2007 i 2009 també ha estat president de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament.

Els dies 20 i 21 de maig varen tenir lloc a Tarragona les jornades anuals de Justícia i Pau de Catalunya i les Illes, que enguany es van fer conjuntament amb les jornades de la comissió general de Justícia i Pau a Espanya, que m'honoro en presidir. Les jornades van tenir per tema l'aportació de les religions a la nostra societat, especialment en els actuals temps de greu crisi econòmica. La major part de les ponències poden visualitzar-se en el portal d'informació religiosa www.catalunyareligio.cat, que va cobrir l'esdeveniment.

Una de les constatacions més compartides pels ponents de les jornades va ser que la crisi econòmica que patim ens està mostrant especialment la gran importància que té la religió per a la nostra societat. Una aportació sovint invisible, sovint negada, sovint incompresa. Però, malgrat això, un factor decisiu que impulsa i explica el treball de multitud de persones i grups en favor dels col·lectius més afectats per la crisi i, més enllà, en favor del bé comú.

És immensa la tasca solidària de centenars d'organitzacions d'identitat o inspiració religiosa ajudant, acompanyant, orientant o consolant persones que pateixen situacions de pobresa, precarietat o exclusió, així com denunciant situacions, polítiques o legislacions injustes i proposant-ne alternatives. A aquesta tasca cal afegir-hi el fet que les creences religioses motiven

les accions solidàries o el compromís cívic, polític, sindical, professional o empresarial d'un nombre incommptable de persones en favor de la col·lectivitat. Però la religió va encara més enllà: són incalculables els beneficis per a la societat derivats de l'enorme tasca de caràcter sanitari, educatiu, social i assistencial, de defensa dels drets humans, de cooperació al desenvolupament, d'acollida a la immigració, de promoció cultural... que presten multitud d'institucions confessionals o d'inspiració religiosa. Algú és capaç d'imaginar com seria la nostra societat sense aquesta aportació?

I si, amb una mirada històrica, considerem l'aportació de la religió al nostre país des del seu inici, en tots i cadascun dels àmbits esmentats (fonamentalment l'aportació del cristianisme, tant de les seves institucions com de persones socialment rellevants), ja no parlarem d'una contribució social entre d'altres, sinó de factor decisiu en la seva gènesi i el seu desenvolupament.

I encara només ens movem en la superfície de la qüestió. Les religions tradicionals (per no referir-me aquí a totes les expressions religioses), més enllà del valor de Veritat que puguin tenir, han estat i encara són la font o el dipòsit on moltes persones troben sentit i horitzó per a la seva vida, que les enforteix i motiva en el seu viure, que els atorga resistència vital, equilibri i esperança, que les ajuda a interrelacionar-se amb els altres, que els dona i fonamenta els seus valors ètics i que els ajuda a interpretar-se a ells mateixos i el món on viuen. És

IL·LUSTRACIÓ: RAÚL CAMPUZANO

cert que avui van prenent força altres cosmovisions que s'ofereixen a les persones i que han entrat en competència amb les tradicions religioses. Però és difícil negar que fins i tot bona part d'aquestes cosmovisions tenen dimensions religioses.

La nostra perspectiva pren més força si es contemplen els valors ètics més importants compartits, en major o menor grau, per les principals tradicions religioses (Cristianisme i les seves variants, Islam, Judaisme, Budisme...): la dignitat de la persona, la solidaritat, la pau, la justícia, la convivència, la hospitalitat, l'acolliment, el perdó, el respecte del medi i la creació, el cultiu de la interioritat i l'autoconeixement, la pau... La promoció d'aquests i altres valors és un bé i una necessitat social, i les religions, per les seves característiques, poden inculcar-los tant o més profundament del que pugui fer-ho qualsevol altra institució.

Però mirem de prop la tradició religiosa encara majoritària al nostre país, el cristianisme. Malgrat les seves limitacions, errors i desviacions, és difícil negar que el contingut fonamental de la seva fe constitueix una aportació social de primer ordre. Si

“Les religions han contribuït decisivament al nostre país i avui són una aportació social de primera magnitud”

“Les religions poden inculcar valors tant o més profundament que qualsevol altra institució”

l'essència de la fe i la predicació cristiana és el valor transcendent de la persona i la promoció de l'amor com la Veritat, el camí i el sentit de la seva existència, especialment l'amor als més febles, d'aquí només es poden generar beneficis individuals i socials. Podem concloure, doncs, que les religions han contribuït decisivament al nostre país i que encara avui són una aportació social de primera magnitud, per la seva contribució al benestar de les persones, la convivència i la cohesió social.

Aquesta conclusió porta inevitablement a entendre la religió com un valuós

patrimoni de la nostra societat, que cal preservar, divulgar i ajudar, tant des dels poders públics com des de totes les instàncies socials i culturals. Els conflictes i perjudicis que també poden derivar-se i es deriven del factor religiós i, especialment, de les seves desfiguracions i patologies, confirmen justament aquesta conclusió, ja que exigeixen un major esforç col·lectiu per tal d'aconseguir que la religió jugui en clau positiva i constructiva. Per això, és un error gravíssim entendre la religió com a fet privat, subjectiu o íntim de la persona, pretendre que quedi amagat en la seva privacitat i que no gaudeixi de cap paper públic. El fet religiós és un fet social, és rep i es viu col·lectivament i té repercussions públiques positives. I els creients s'han de sentir cridats a compartir-lo explícitament fora dels espais confessionals.

Avui és inexcusable l'error d'una concepció de la laïcitat de l'Estat que pretengui que els poders públics actuïn al marge del fet religiós o que, encara pitjor, busquin minimitzar-lo o eliminar-lo de l'espai públic o d'àmbits tant importants com l'escola. És just el contrari: els poders públics, sense identificar-se amb cap confessió, han de tenir molt en compte, reconèixer, protegir i cuidar exquisidament el factor religiós. I han d'obrir l'espai i col·laborar intensament amb les institucions religioses en tots aquells àmbits que puguin comportar un benefici social general o per a un grup significatiu de persones. Això inclou fins i tot la legitimitat de l'opció de contribuir o facilitar el finançament de les seves activitats, incloent les estrictament confessionals.

També per això resulta essencial defensar l'exercici del dret a la Llibertat religiosa, reconegut en tots els tractats internacionals de drets humans. Es tracta d'un dret fonamental que ha de ser preservat en qualsevol situació, per a tota persona i per a tota confessió, sense cap discriminació, i que inclou el dret a manifestar públicament les pròpies creences mitjançant el culte, la pràctica o l'ensenyament, com també a reunir-se, manifestar-se i associar-se per raons religioses. El respecte d'aquest dret no és simplement una exigència jurídica sinó ètica: és un dret que deriva de la mateixa naturalesa i dignitat de l'ésser humà. Però, a més, és justament protegint la Llibertat religiosa com es dona a les tradicions religioses l'oportunitat de desenvolupar totes les seves potencialitats en benefici del bé comú. ■

Cartes creuades

Més enllà de la família... la comunitat

De: Jordi Cussó

Per: Cinto Amat

CC: Revista Valors

Assumpte: **La comunitat**

Data: 16 d'abril de 2012

Benvolgut Cinto,

Fa dies que tinc molt present la teva darrera carta. Coincideixo en tot el que dius, en la importància d'aquest gest de sortir d'un mateix, per trobar-se amb l'Altre, per descentrar-se del Jo i descobrir que en el Tu puc fer-hi confiança. Això m'anima a seguir reflexionant sobre el tema de l'amistat.

Llegia aquest dies un article del filòsof Francesc Torralba on deia que l'home es construeix en la comunitat, no pas en la col·lectivitat ni en la suma d'individus, sinó en el vincle intersubjectiu entre dos éssers diferents que es reconeixen i s'acullen mútuament. En la comunitat, cada individu conserva el seu nom i cognoms, les seves característiques definitòries. L'home no està sol a l'univers, està en contínua relació amb els altres, i aquesta relació no és accidental en la seva vida, sinó edificant i formativa.

La sensació que tinc, amic Cinto, és que sembla com si només hi hagués una institució, la família, que pogués portar endavant totes aquestes característiques comunitàries que en Torralba assenyala. Sembla com si entre la família i la gran societat no hi

hagués res més. Si és així, l'estructura familiar carrega sovint un pes excessiu. N'hi ha prou que a casa hi hagi un malalt greu o un minusvàlid o que es passi per dificultats econòmiques perquè aquest grup trontolli. Fins i tot en les millors circumstàncies, serveix de poc enfortir el nucli familiar, si aquest viu aïllat enmig d'una immensa massa social i enfront d'un estat impersonal, que cada vegada pren més decisions en funció dels mercats financers i no en funció de les necessitats reals dels seus ciutadans.

La sociologia diu que la comunitat es dona quan jo entro en relació amb una altra persona, amb algú que és el meu pròxim d'una manera més directa, més afectiva, més primordial. Aquest grups reben cohesió interna en la mesura que poden participar d'emocions primordials com la lleialtat, l'afecte, l'amor, una pertinença en comú, una vida en comú. Sense caure en idealitzacions, perquè és en aquest mateix espai on també es fa experiència de l'enveja, la gelosia o de l'egoisme. És el lloc on vivim l'aiguabarreig dels sentiments i emocions humanes. I això és cert que ho vivim en el marc familiar, però no és exclusiu de la família; també es pot donar en grups més amplis: un grup de matrimonis, una associació cultural, una associació de veïns, un poble. Les comunitats són molt importants perquè són aquelles entitats que donen sentit a la vida.

Tinc la sensació, Cinto, que la societat ens ofereix un ventall molt ampli de corporacions, grups on la relació amb els altres éssers humans ve mediatitzada per lleis, institucions, burocràcies on les comunitats queden en un segon terme. En aquestes corporacions la relació amb l'Altre ens ve donada no pel que som, sinó pel lloc que ocupem en l'entitat corporativa. Un gerent d'una empresa és important per la seva eficiència o el seu resultat, no per ser qui és. Tots

plegats vivim en el món de la utilitat, de la productivitat, un món que es guia per criteris funcionals però poc afectius.

Necessitem alguns canvis socials i crec que l'amistat hi ha de jugar un paper primordial. Però per això hem de redescobrir el veritable sentit de l'amistat, sense reduir-la a les formes més íntimes que es donen entre dues o tres persones. Existeixen altres maneres de ser amics, en un context més ampli. Han de sorgir, a l'interior de la societat grups, comunitats, on la unió principal dels que les formen no sigui només el vincle de la consanguinitat, sinó

“Hem de redescobrir el veritable sentit de l'amistat, sense reduir-la a les formes més íntimes”

“L'home es construeix en la comunitat, no en la col·lectivitat, ni en la suma d'individus”

la decisió lliure d'unir-se per a un objectiu, per a uns ideals, per estar junts, per ajudar-se; en definitiva on el vincle fonamental sigui l'amistat. Són comunitats socials formades per famílies i grups que es coneixen personalment i comparteixen afinitats, conviccions o simplement simpatia o afectes. Són xarxes de famílies en les quals aquestes hi poden trobar enfortiment i recolzament. Aquesta forma d'amistat, de comunitats socials, penso que és tan important com el clima afectiu a la família, i pot oferir fins i tot formes importants de suplència en casos d'especial dificultat.

Cordialment,

Jordi Cussó ■

Jordi Cussó és capellà i economista

 De: Cinto Amat

 Per: Jordi Cussó

 CC: Revista Valors

 Assumpte: **La comunitat**

 data: 25 d'abril de 2012

Amic Jordi,

La teva carta em fa evident la naturalesa social de la persona, l'oportunitat de trobar en l'espai comunitari d'interrelació subjectiva la seva veritable dimensió humana. Subratlles la conveniència d'anar més enllà de la família en la recerca de formes i expressions comunitàries que preservin el valor fonamental del que som, aprofitant i redimensionant els vincles i les capacitats de l'amistat, per damunt del lloc que ocupem en les entitats purament corporatives, regides per criteris funcionals i poc afectius.

Totalment d'acord. Hi afegiria que aquesta dinàmica que apuntes es fa més necessària en les circumstàncies de crisi econòmica, social i cultural que vivim. Estaria per dir que forma part d'una sortida quasi natural a les servituds i condicionaments de tota mena que imposa la crisi, per retrobar-nos en un àmbit on puguem ser nosaltres, augmentar la capacitat d'entendre el que ens està passant, compartir punts de vista, contrastar la viabilitat d'alguns projectes, criticant-ho tot sense deixar de ser creatius i propositius, en la mesura de les nostres possibilitats.

Si em permetes ser retòric, sentim la urgència de passar de la necessitat dels mercats i de les seves conseqüències (precarietat, utilitarisme, consumisme, fatalitat, desigualtat) a la percepció de la pròpia llibertat en un àmbit comunitari, on puguem comprendre millor i sentir-nos compresos. Traduïda a la vida personal i social, aquesta recerca de sentit i de comprensió es relaciona amb l'exigència que formulem als governs quan els demanem que passin del determinisme econòmic a les decisions polítiques que encarin de veritat els problemes de desigualtat creixent que desencadena la crisi, sobretot l'atur entre els joves, que ens aboca al risc de perdre més d'una generació per al futur de tots. Em diràs, amb raó,

que en l'àmbit de les decisions polítiques, la dimensió afectuosa no compta per res; només importa el número, la quantitat i l'eficàcia. De totes maneres, alguns economistes ja adverteixen que el demà concret de les persones és el que importa. Arribar a demà és molt important per bona part de la població, sobretot pels que només compten amb la feina i els ingressos del dia a dia.

L'associacionisme de què parles pot obrir moltes vies per ajudar en aquest dia a dia. Però afegiria una consideració. A la gent que venim del món del dret ens preocupa també el fonament, el sentit i el futur de les institucions públiques (governos, parlaments, justícia, partits, sindicats...) de manera que pensem que quan aquestes es desnaturalitzen, es desprestigien o serveixen per defensar només els interessos d'una minoria, és tot el sistema civil associatiu el que se'n ressent. I quan això passa correm el risc de caure en cèl·lules que fàcilment tendeixen a tancar-se i enquistar-se en interessos particulars. Podríem dir que llavors el teixit comunitari de base es fragmenta i fàcilment perd el nord dels seus objectius; deixa de ser socialment útil. La vida, la fortalesa i la utilitat de les associacions de base d'un país depenen en gran part de la coherència i sentit social (i quasi m'atreviria a dir de la moralitat) de les institucions públiques.

Aquest concepte d'utilitat en la vida social és indispensable per entendre que l'element d'afecte propi de les relacions interpersonals no és l'únic que es dona, ni segurament ha de ser el més important, en el món de les associacions. Hi ha l'afecte que consolida molts projectes, ajuda a salvar moltes situacions i explica comportaments heroics de dedicació desinteressada als altres, però també hi

ha l'interès, totalment lícit i necessari, per optimitzar el propi benestar, i per fer el pas d'estendre les condicions del propi benestar al benestar de la majoria. El benestar de tots és el primer bé públic que cal defensar. Sense aquest objectiu la vida social no tindria sentit.

Per això la dinàmica de l'acció associativa i comunitària conté una energia tan positiva, capaç de compatibilitzar la recerca del benestar individual amb l'objecte del benestar col·lectiu. I en aquesta energia rau la utilitat

“El benestar de tots és el primer bé públic a defensar. Sense aquest objectiu la vida social no tindria sentit”

“Podem prendre nota de la utilitat que reporta estendre les prioritats més enllà dels límits del benestar personal”

fonamental que ens fa veure que per defensar els meus interessos no cal que estigui centrat només en mi mateix. L'economista i Nobel Amartya Sen ho sintetiza molt bé: “La gent no necessita estar centrada en si mateixa per estar interessada en si mateixa, i pot prendre nota dels interessos dels altres sense perdre de vista la seva pròpia utilitat”. No tots podem ser Gandhi o Luther King, però sí prendre nota de la utilitat que reporta estendre les prioritats molt més enllà dels estrets límits del benestar personal a través de la participació en la vida social.

Fins a la propera, Jordi.

Una abraçada,
Cinto Amat. ■

Cal redescobrir el sentit de l'amistat, considerant aquest valor en la seva màxima amplitud.

Paraules mestres —Gregorio Luri

Valors per superar la crisi

Els nens saben que ells també tenen responsabilitat en la forma de superar aquesta crisi i tenen clars els contravalors que l'han provocada.

Fa uns mesos els responsables de l'Editorial Mediterrània, que convoca anualment els premis Pilarín Bayés de contes per a nens i nenes, es van posar en contacte amb mi. Havien pensat proposar aquest any un tema que a primera vista semblava una mica feixuc —*Valors per superar la crisi*— i volien fer un petit estudi de caire sociològic sobre les opinions que els nens posaven de manifest en els seus textos sobre la crisi.

Sense ser gaire conscient d'on m'estava ficant, vaig dir que sí. La idea em semblava magnífica i el primer interessat en conèixer què en pensaven els nens era jo. Clar que no sospitava que havia de llegir 2002 contes. M'abstindré de dir què vaig pensar quan van arribar a casa les dues capsos amb tots els relats.

Però en començar a llegir aig adonar-me que si els adults estem passant per una situació de crisi, els nens estant bastint la seva personalitat en un món també en crisi. És a dir: la crisi és l'ecosistema cultural que els proporciona els recursos per entendre's a si mateixos i a la seva societat.

Si haguessin plantejat als nens de fa solament cinc anys un concurs literari amb el tema *Valors per superar la crisi* amb tota probabilitat no haguessin entès què els demanaven. Però els nostres nens n'han tingut prou mirant al seu voltant per extreure materials de tota mena per a les seves històries. Fins i tot això es nota en el seu llenguatge. Paraules com acomiadament, bombolla immobiliària, borsa, crèdit, crisi financera, desnonament, embargament, ERO, hipoteca, recessió,

retallades, tancament d'empreses o vaga es troben en els contes que han concursat en aquest certament. Són moltes les informacions valuoses que es poden extreure de les històries que han participat en el concurs, però el que em sembla més remarkable és la seva capacitat per entendre que a ells també els pertoca alguna responsabilitat per superar la crisi en aquest món incert en què vivim. Els nostres nens sabem perfectament que la crisi ha estat el resultat del domini social de determinats contravalors, com l'egoisme, l'avarícia, la insensibilitat... i que, en conseqüència, han de compensar amb valors el pes d'aquests contravalors.

Ens animen a recuperar el seny —"No es pot gastar més diners dels que es guanyen"— i a no contribuir amb exigències egoistes al desequilibri del pressupost familiar —"No s'han de demanar jogui-

Els nens també creixen en un món en crisi.

"La crisi és l'ecosistema cultural que els proporciona els recursos per entendre's a si mateixos"

nens amb què no jugarem", "No he de ser tan mimada", "La roba del mercat pot ser igual de *fashion* que la de la botiga més cara del món", "No cal gastar-se els diners en gominols", "ni en ruqueries", ni passar-se el dia "demanant tonteries als pares"—. Hem de deixar de demanar "el croissant de la botiga i voler l'entrepà que ens fa la mare". Perquè "els bons temps solament arriben si ens els guanyem". ■

Gregorio Luri és pedagog

A la intempèrie
—Irene Alerm

Lliçó d'humilitat al tren

Anar amb tren amunt i avall del territori sempre et procura alguna curiositat o anècdota per explicar a casa. Encara que el trajecte només sigui el breu tram que hi ha de La Garriga a Barcelona, que segueix tenint el mateix recorregut i els mateixos horaris de fa més de trenta anys. I que consti que dic trenta sense exagerar perquè curiosament el meu pare i jo hem agafat els mateixos trens per anar a estudiar i, amb trenta anys de diferència, no ha canviat pràcticament res.

Fa uns dies, tornant en tren a casa, em va passar una d'aquestes coses per explicar. El tren encara no havia sortit de l'estació d'origen que va passar el revisor. Diligent, li vaig ensenyar el bitllet i vaig continuar llegint. Una mica més tard, com que el tren anava força buit el revisor ja devia haver acabat el recorregut i tornava enrere tot repasant que els nous viatgers anessin ben equipats amb la respectiva acreditació. Un cop al meu davant em va mirar i mentre jo li feia veure amablement que ja li havia ensenyat el bitllet, va fer petar la llengua com volent dir que em recordava, tot afegint: "*Ab sí! Tu eres la de Dostoievski, la de Fiódor!*". I se'n va anar rient, mentre obria la porta del vagó del costat i a mi em deixava amb un pam de nas. Evidentment jo estava llegint l'esmentat autor per fer passar més lleument el trajecte i allò que em va sorprendre no fou la seva perspicàcia sinó la meua sorpresa absurda per la sortida de l'home. Segurament, el meu cervellet capriciós no hi entenia, de revisors llegits i amables. No deixa de ser una anècdota, però que a mi em va portar una mica més enllà. Entre altres coses, a pensar que sembla mentida tot el mur de prejudicis tan vagues, simples i absurds que tenim construïts. I de la sort que tan sols quatre paraules els puguin desmuntar i fer-nos somriure i tocar una mica de peus a terra. Ni que sigui dalt d'un tren. ■

Irene Alerm és filòsofa

Escala de valors — Francesc Ponsa

És l'hora de les bones idees

En aquests moments de dificultats econòmiques ens calen bones idees i aquestes només sorgiran si abans hi ha coneixement i expertesa, base dels *think tanks*.

La complexitat de les noves problemàtiques actuals com la crisi econòmica mundial requereix solucions fonamentades en l'expertesa i l'anàlisi intel·lectual. Les velles receptes basades en les polítiques burocràtiques dels estats han resultat insuficients. Ara, més que mai, són imprescindibles noves aplicacions i coneixements que permetin donar resposta a les necessitats emergents de les societats canviants del segle XXI. Auguste Comte, el pare del positivisme, afirmava que les idees són les que governen i transformen el món. En aquest sentit, els *think tanks* –laboratoris d'idees, en català– representen a la perfecció aquesta màxima del pensador francès.

Tot i que les primeres manifestacions dels laboratoris d'idees són d'inicis del segle XX, l'impuls d'aquestes organitzacions es deu a una sèrie de factors com el final de la Guerra Freda, els conflictes ètnics europeus, les conseqüències de la crisi econòmica internacional (atur, pobresa, marginació...) i, en una darrera instància, l'aparició del nou panorama global després dels atemptats de l'11 de setembre del 2001.

En termes generals, un laboratori d'idees és una organització formada per intel·lectuals i analistes diversos, que rep contractes o encàrrecs d'organitzacions públiques o privades per analitzar idees i projectes, i proposar formes d'aplicació de les diferents activitats governamentals per ser difoses a través dels mitjans de comunicació social i influir així en el debat públic.

Als Estats Units, el bressol dels *think tanks*, aquest tipus d'institucions han estat

definides com a “governos fora del govern” que tenen la missió de pensar i subministrar idees als governants. Són exemples d'aquesta col·laboració el Pla Marshall, que va ser dissenyat parcialment per la Brookings Institution, o el conservadorisme de Reagan dels anys 80 inspirat per l'American Enterprise Institute (AEI).

La realitat a casa nostra és diferent i això es deu, bàsicament, a la poca incidència històrica dels laboratoris d'idees en l'àmbit polític, social i econòmic, justificada per l'oposició de la dictadura franquista a aquest tipus d'institucions. A Catalunya, l'assoliment sistemàtic de més quotes d'autogovern va afavorir la creació de nombrosos centres d'estudi i d'anàlisi política. Aquest és el cas de la Fundació Carles Pi i Sunyer, que està especialitzada en la recerca en l'àmbit local i les comunitats autònomes.

“Victor Hugo afirmava que cap exèrcit pot detenir la força d'una bona idea que arriba a temps”

Amb el temps, la veritat és que la xarxa catalana de laboratoris d'idees ha anat creixent, desenvolupant-se i consolidant-se. D'acord amb això, trobem *think tanks* especialitzats que generen coneixements d'un gran valor estratègic com, per exemple, el CIDOB i l'IEMed en l'àmbit de la política exterior; el CREI en l'esfera econòmica o la Fundació Bofill experta en educació o la Fundació Ferrer i Guàrdia sobre la laïcitat i la joventut.

El dramaturg Víctor Hugo afirmava que cap exèrcit pot detenir la força d'una bona idea que arriba a temps. En aquests moments de dificultat econòmica es necessiten noves i bones idees que ens permetin remuntar el vol. I això només ho aconseguirem des de l'expertesa i el coneixement; característiques definitòries dels *think tanks*. ■

Francesc Ponsa és periodista

Llocs

Les òperes

Diuen que les òperes són teatres. Grans, reials, lírics... però teatres. A mi, però, em sembla que el terme no és l'apropiat. Les òperes són temples. Temples per la música, temples d'art... temples per als sentits i per a l'ànima.

Daurats, miralls i velluts. Gravats, símbols, al·legories. Escalles de marbre, sales i salons per veure i ser vistos... Una posada en escena potser ostentosa, potser desfassada, però que intenta posar-se a l'alçada de l'alta cerimònia que és la lírica: veu, música, decoració... Cal que els que s'hi acostin hi trobin l'espai per exaltar-se, per patir, per tancar els ulls i deixar-se portar per les textures de les veus i els sons. Entorns impressionants però acollidors, luxosos però còmodes, preparats per enaltir una música que no depèn només d'una veu i d'un decorat, d'uns instruments i d'un entorn... sinó del conjunt.

Punts de trobada de les altes i de les no tan altes societats que, des de platees i galliners, potser es deixaran portar més enllà de la mà de sopranos il·lustres o de tenors que tot just comencen. Temples on es crida, s'ovaciona o s'ignora –on els públics responen als caràcters de les ciutats respectives quant a exigències i gràtituds i defineixen, així, com serà la seva òpera–. Òpera que, amb sort, haurà sobreviscut a anades i vingudes, a guerres i a incendis per seguir essent, estoiques i mutables, miralls de les ciutats que necessiten i necessitaran temples per elevar-hi els esperits. ■

Isabel Yglesias és advocada

L'altra cara de la ciència — Pere León

La contaminació invisible

Aquest arquitecte ens explica què és la Geobiologia, ciència que estudia l'afectació de les radiacions artificials a l'organisme.

Vivim envoltats de contaminació invisible. No cal ser alarmista, però tampoc no es pot fer el joc a la multitud d'interessos econòmics que fan que s'intenti amagar aquesta qüestió des de fa dècades. Les radiacions artificials generades per l'home a través d'aparells elèctrics, antenes de telefonia, WiFi, o xarxes elèctriques, sumades a les radiacions naturals originades per la terra, com ara camps i ones geomagnètiques, corrents d'aigua subterrània o les reconegudes línies magnètiques Hartmann i Curry tenen una incidència directa en el nostre organisme. Hi ha moltes investigacions que constaten que aquest tipus de contaminació afecta la salut i provoca geopaties, que és el nom amb el qual es coneixen les malalties provocades pels diferents tipus de radiacions.

La penetració generalitzada aquest segle XXI de les noves tecnologies a les llars i oficines ha fet que molts estudiosos aprofundissin en el concepte de salut geoambiental. Els coneixements científics actuals permeten investigar, detectar i mesurar —mitjançant aparells tècnics— multitud de fenòmens que fins fa poc temps ni existien. Probablement encara és massa d'hora per determinar com afecta al cos humà el fet de romandre durant hores rodejat d'aparells elèctrics i electrodomèstics, routers WiFi, telèfons sense fils, antenes de telefonia mòbil, sostres i sòls tècnics, però cada vegada són més els estudis que apunten que hi pot haver una relació directa entre la durada d'exposició a aquestes radiacions i molts tipus de malal-

ties com l'insomni, les migranyes, la fatiga crònica i, fins i tot, el càncer.

La Geobiologia, una ciència d'interès creixent, se centra en detectar zones geopatògenes i fer propostes per allunyar les persones d'aquestes “zones malaltes”, si més no durant la nit, que és quan les radiacions afecten més l'organisme. Amb l'ajuda de geomagnetòmetres, detectors de camps elèctrics, magnètics i variacions de la radioactivitat natural és possible determinar de forma contrastada la millor ubicació de l'hàbitat (habitatge o oficina) per a viure en un espai més saludable.

Per sort, cada vegada hi ha més persones conscients de la importància de la Geobiologia, especialment en països com França, el Regne Unit i sobretot Alemanya on, ja a la dècada dels setanta, es va adoptar un decàleg de normes recomanades per a viure en una casa sana. Al nostre país,

“Cada vegada hi ha més geopaties: així s'anomenen les malalties provocades per radiacions”

però, encara no s'ha avançat prou; des de les administracions no s'exigeix als constructors que tinguin en compte criteris de biohabitabilitat i es permet, per exemple, als centres educatius instal·lar xarxes WiFi connectades durant tot el dia sense haver estudiat com pot afectar al rendiment i a la salut dels alumnes.

Prenent simples mesures com per exemple no dormir amb el telèfon mòbil a l'habitació, desconnectar el WiFi de nit, canviar els ràdiodespertadors per despertadors de piles, revisar les instal·lacions elèctriques defectuoses o bé reubicar el llit en cas que estigui situat damunt d'un creuament d'aigües subterrànies són algunes de les petites mesures correctives que ens ajudaran a millorar el nostre benestar, a prevenir malalties i, en general, a viure en una casa més sana. ■

Pere León és arquitecte geobiòleg i dirigeix l'empresa Habitatsalut

Cercant l'esclatxa

— Joaquim Trenchs

Els camins de la saviesa i de la veritat

Avui dia, amb el progrés de les ciències i la tècnica, sembla que Saber i Veritat esdevinguin dos conceptes que es confonen, essent tot el que aglutina el primer concepte la garantia última que permet mesurar i valorar qualsevol actuació humana. Si abans era Déu qui per a la majoria garantia la Veritat absoluta, ara és el discurs científic-tecnològic qui marca suposadament aquesta referència última. Mentre que el discurs religiós presentifica l'Home com un Real inabastable, un allò enigmàtic, com essència de Déu en les seves diferents expressions culturals, el discurs científic tecnològic, intenta reduir aquest Real inabastable per transformar-lo en un saber que obturi el descobriment. El primer —quan no queda encorsetat pels dogmes— dona espai a la persona pel seu propi creixement humà. La interiorització i l'espiritualitat n'esdevenen vies d'apropament. El segon —cada cop més dogmàtic— permet somiar i alhora gaudir en el present del domini del Real inabastable fins fa ben poc, essent avalador actual del progrés i creixement, d'una manera tangible. Ara bé, lluny de discursos que de manera més o menys elaborada, cadascú pot tenir per donar sentit a la pròpia existència, allò que marca el tarannà i les actuacions de la persona és la capacitat d'assumir l'experiència radical que tot ésser humà ha d'assumir al llarg de la vida: la separació respecte l'Origen, el si matern i la diferència sexual amb d'altres, i que deixa en nosaltres una marca de la falta, de la incompletesa, de la no totalitat. Una separació que donarà peu a l'expressió Singularitat i Individualització. L'Amor, a la recerca de la Unitat, com diu Xavier Melloni, en el seu llibre *El Desig essencial*, en les seves diferents formes i expressions, es configura com a resposta en aquest trajecte vital de descoberta de sabers i veritats per a cadascú. ■

Joaquim Trenchs és psicòleg

Què pensa...

Pep Plaza sobre l'alegria

El popular còmic és una persona que sap discernir perfectament entre el somriure i el riure. I que viu la vida amb alegria perquè està alegre amb la feina que fa.

Com diu Francesc Torralba, la persona alegre no és la que riu quan tot li va bé, sinó que ho fa, serenament, també quan les coses no acaben de rutllar i, sobre-tot, la que mira d'animar la vida dels altres. A partir d'aquí, amb el cor a la mà, podríem confirmar que Pep Plaza és una persona alegre. En un sentit profund. No perquè es passi el dia rient. Ell, en realitat, no és gaire de riure. Si de cas somriu i encara ho fa amb aquella cara de tímid i ulls *aixinats*, que demostren una immensa sensibilitat i bonhomia. Somriure és un riure més subtil, més profund, menys evident.

Pep Plaza (Mataró, 1972) té clar que una cosa és l'alegria epidèrmica, per exemple, la que es genera davant de la seva persona a causa de la seva popularitat, quan va a un lloc, i una altra de ben diferent l'alegria interna, que surt del més profund de l'ésser. Una significa "estar alegre" i l'altra "ser alegre". Ell és clarament dels segons i té clar perquè: en la mesura que està agraït de la feina que fa. Això el porta a cultivar l'alegria cada vegada que puja dalt l'escenari o s'enfronta a les càmeres imitant personatges com Guardiola, el Rei, el Príncep, Zapatero, Rajoy, Nuñez, Gaspard, Carod-Rovira, Matías Prats, Quim Monzó, Albert Om, Pujol o Llach: "L'alegria parteix de fer el que

t'agrada. La meva actual feina durant molts anys ha estat el meu *hobby*, el que feia després de treballar. N'estic molt agraït".

El còmic també es refereix a la seriositat, a la gravetat, de la seva feina, tot i que paradoxalment consisteix en fer riure la gent, en transmetre alegria. D'una forma semblant a com descriu aquesta sensació Joan Pera, un dels seus referents –i imitats–. "Tothom que ve a veure't espera passar una bona estona perquè ha pagat una entrada. Si has tingut un mal dia o has tingut alguna situació traumàtica, has de ser capaç de superar-ho. A dalt l'escenari t'has de transformar", apunta. Com s'aconsegueix? "Has de tenir un esperit positiu. Costa, evidentment, més que en altres feines". En tot cas, creu que hi ha un excés de mitificació a l'hora de buscar el riure extrem de l'espectador: "A vegades pensem que si la gent no riu a cor que vols o ho fa menys que un altre dia, no s'ho ha passat bé. No té perquè. Si la gent està atenta, no xerra i no marxa... ja està bé. Tan vàlid és el riure com el somriure. Suposo que l'alegria és més aviat això".

Per a Pep Plaza, l'alegria va lligada a ser positiu. I agraït. "He d'estar content i agraït pel que faig, per com em guanyo la vida. L'alegria, transmetre alegria, és una part molt important de la nostra vida", conclou. ■ **J.SALICRÚ**

Contravalors
—Xavier Manté

Allò del 0,7 per cent

Sembla que ningú a casa nostra ja no recordi el significat d'aquesta mítica xifra de Cooperació al Desenvolupament. A Mataró, durant cinc anys, havíem assolit destinar-hi l'1 per cent dels recursos propis, però els polítics que ens governen ara han estimat que la ciutadania que està patint la crisi no estava prou sensibilitzada per continuar acceptant una quota de solidaritat tan alta i s'ha rebaixat al 0,7 per cent reglamentari. Encara. Dic encara perquè el govern espanyol, amb Zapatero, s'havia compromès a aportar el 0,7 per cent l'any 2012 i a finals del 2011 s'ha quedat en el 0,29. I per postres, de les xifres inicialment previstes per al 2012, el nou govern ja n'ha retallat 1.389 milions, indicatiu que enguany ni a aquest 0,24, arribarem. Del govern català preferiria no parlar-ne: la cooperació al desenvolupament ha disminuït un 70 per cent.

L'actual crisi no pot ser excusa per reduir la solidaritat amb aquells que la pateixen amb molta més intensitat a l'altra part del món, sense haver participat en cap bombolla. Cal ser conscients que aquesta cooperació al desenvolupament no és una acció voluntarista del ric paternalista, sinó un acte indefugible de justícia social. Un sol món, una única família humana. Què ens passa a tots, que quedem insensibles a les desgràcies dels marginats d'aquí i d'allà i ni tampoc ens revoltam contra els criminals, que enmig del patiment de tanta gent són capaços de destinar centenars de milers de milions a ajudar els bancs i fons especulatiu que han estat la causa de tota la crisi i deixem abandonada tanta gent?

En Bakari, que va perdre un braç en un accident de treball a Mataró, em diu que se'n torna al Senegal perquè allà els seus germans –tots els coneguts són germans!– no tenen feina i la gent gran com el seu pare no té jubilació; no existeix això. Amb ells compartirà la pensió d'invalidesa. ■

Xavier Manté és enginyer

Fem la maleta

El valor

Anar en tren

Quan aquest setembre es parlava del tancament de la línia ferroviària de Jaca a Canfranc, moltes famílies de Saragossa van anar amb els seus fills a Jaca i allí varen agafar el tren fins a Canfranc. Durant el trajecte d'anada i tornada els explicaven el que veien per la finestra. Els nens, bocabadats per anar en tren i que els seus pares estiguessin per ells, al contrari de quan van en cotxe. Feia goig veure les famílies enriolades i els pares explicant contes i històries al seus fills.

Un passeig per l'Aragó

De Saragossa fins a l'estació de tren internacional abandonada de Somport, el nord de l'Aragó és un paratge molt desconegut per la majoria d'espanyols.

Joaquim Amargant

Cada dia surten tres trens regionals de Barcelona a Saragossa passant per Móra la Nova, Ascó i Casp, resseguint el riu Ebre. Aragó és més gran que Catalunya, però està habitat per menys de dos milions de persones. Aquesta minsa població ho és també perquè, al llarg del segle XX, fins a un milió d'aragonesos pagesos emigraren a Catalunya, a Madrid i al País Valencià. El tren passa per Casp, poble en el qual es pot visitar el castell on l'any 1412 es va signar el famós Compromís de Casp. Nobles catalans, aragonesos i valencians van decidir, per un vot, que a partir de llavors els Trastàmara serien la reialesa que substituiria el llinatge

del Casal de Barcelona a la mort de Martí l'Humà, l'any 1410.

A dalt d'un turonet encara resten una dotzena de pins negres que, juntament amb alzines i altres arbrats, formaven part dels anomenats Montes Negros, nom que s'ha anat reduint fonèticament fins quedar "Monegros". Actualment són muntanyes pelades, però fins el 1798 eren cobertes de grans boscos. L'augment de les terres de conreu i la tala d'arbres per a la construcció dels vaixells de la flota castellana van ser els motius d'aquest canvi de paisatge.

DE BELCHITE A SOMPORT

A Azaila es pot baixar del tren i amb autobús anar fins a Belchite. La ciutat vella encara es conserva enrunada per la batalla que hi va haver entre tropes republicanes i franquistes els anys 1937 i 1938. El poble nou, Franco el va fer construir per mil presoners republicans del camp de concentració que hi havia a prop. Arribats a Saragossa es pot agafar el "Canfranero", que ens portarà fins el túnel de Somport. Es pot baixar a Osca i fer una passe-

jada per la part alta, on hi ha la ciutat antiga, que ha quedat molt ben arranjada. En arribar a Eyerbe, a la dreta i a tres quilòmetres, es pot visitar el castell de Loarre. A l'esquerra comença la carretera que va a la serra de Luesia –una vegada ja havia anat amb bicicleta per aquella carretera fins Unicastillo; en seixanta quilòmetres, només dos cotxes–. Enfilant amb el tren amunt, a Los Riglos i a Santa Maria de la Peña, hi ha Los Mallos, una formació geològica que s'enfila cel amunt, de color marró que, a la posta de sol, quan hi passa el tren, dóna unes tonalitats de colors molt bonics. Abans d'arribar a Jaca es passa per Sabiñánigo, una vila turística que rep molts visitants. I ja a Jaca, el més important és la fortalesa que Felip II va manar construir el segle XVI i que va ser obra de l'enginyer italià Tiburcio Spannochi. També la catedral d'estil romànic de Sant Pere. Anem cap a Somport, on es pot saltar a l'altra banda del Pirineu. Allà hi ha la gran estació internacional de Canfranc, d'estil modernista francès, inaugurada el 1928 pel rei Alfons XIII i que, per mitjà d'un túnel, unia Saragossa amb Tolosa de Llenguadoc i París. Al 1970 un tren de mercaderies francès va descarrilar al pont de l'Estanguet, a França i des de llavors el tràfic internacional està interromput. És una vella reivindicació dels habitants de la vall: que la línia de tren es torni a obrir. Però França no ho vol. Així les coses, Canfranc s'ha convertit en un lloc de pelegrinatge per a molts curiosos. ■

Tots els articles d'aquesta secció a femlamaleta.blogspot.com

Art

La bellesa i Déu

L'Arquebisbat de Barcelona s'ha afegit a la crida del Papa per rellançar el diàleg entre creients i no creients a través del projecte "Atri dels Gentils".

Ramon Bassas

Ho ha fet a través, fonamentalment, amb la dedicació de tres dies a dialogar sobre l'art, la creació i el fet transcendent, en els marcs tan simbòlics (i tan civils alhora) com el Museu nacional d'art de Catalunya, la Universitat de Barcelona, l'Institut d'Estudis Catalans i la Basílica de la Sagrada Família. El diàleg, a partir bàsicament de ponències i converses d'intel·lectuals de primera fila del nostre país tracta diferents aspectes del tema i ens obre un munt d'oportunitats que no hauríem de desaproveitar.

En primer lloc, perquè -i esperem que no sigui una flor que no fa estiu- l'Església fa el pas d'adreçar-se obertament al món de la cultura i la creació per proposar una reflexió conjunta sobre el sentit en un món tan despistat com el nostre. No es tracta, ja, de saber qui té raó, o de defensar posicions o -fins i tot- de confiar exclusivament en l'exemple d'uns quants profetes o missioners. No. Es tracta de reconèixer els camins diversos del fet transcendent i de llur rellevància, al marge de les creences. La millor aportació que l'Església pot fer avui al món és aquesta, sens dubte.

En segon lloc, perquè l'art beu molt del fet religiós, fins i tot quan el nega. La seva capacitat simbòlica -es a dir- les seves possibilitats de comunicar el visible i material amb l'"invisible" és avui encara la raó de ser de l'art. I no parlo tan sols de l'art religiós -l'artista Antoni Llena diu que tot l'art és sagrat... excepte el religiós-, ja que bona part de l'art contemporani ha estat centrat en la recerca del sentit, en el 'buidatge' de les imatges per arribar a l'essencial i en la recerca personal de l'home mancat de déus que el guïin. És interessant, doncs, que aquesta mancança i les propostes que l'omplen puguin iniciar una relació fecunda.

I, en tercer lloc, perquè també tenim pendent una relació amb la bellesa en una cultura artística, l'espanyola, que en té una peculiar visió, especialment a causa de la Contrareforma i de la influència (en línia o de retruc) que ha tingut en l'art. És bella l'abundància flamenca o la solitud castellana, als bodegons? És bell el cos neoclàssic de l'heroi o el cos demacrat del savi? La idea que la bellesa és, precisament, un camp de joc a vegades equívoc entre l'interior i l'exterior i, alhora, una aproximació del cosmos necessita dir coses en la societat que -en canvi- reclama uns nous cànons a base de gimnàstica i cirurgia. ■

El programa de l'Atri dels Gentils el podeu trobar al web www.atrielgentils.net

SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA

www.codina.es

LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

set

avet

Campmany, 25-31. Mataró
Tel. 93 790 59 02
www.avet.es

Alternatives

Actuar online ad-hoc

La necessitat d'unir esforços i fer créixer veus per reivindicar quelcom, demanar canvis o lluitar contra les injustícies existeix des de temps immemorials.

La societat necessita posar al dia els mecanismes per aconseguir que les reivindicacions arribin a bon port. En les xarxes socials i Internet s'hi han trobat noves vies. I, precisament, dins d'aquest escenari apareix el setembre de 2010 el portal Actuable (www.actuable.es); que en poc més d'un any i mig de vida ja té 2 milions i mig de persones registrades. Sota el lema "Inicia accions, suma forces, provoca canvis".

Actuable és una plataforma per a totes aquelles iniciatives i demandes que es puguin emmarcar dins els seus àmbits d'actuació: animals, drets, infantesa, medi ambient, pobresa i desenvolupament, protecció social, salut i consum i transparència. Qualsevol persona registrada pot crear peticions i reptes. Així, en el portal trobem

"Ja són moltes les demandes que han estat escoltades i han aconseguit un impacte"

peticions per la independència de RTVE, demandes per tal que no es retalli més en sanitat o reclamar a la World Wildlife Fund (WWF) que deixi de tenir el rei com a president honorífic arran del seu viatge de cacera a Botswana. Demanda, aquesta última, que ha estat escoltada per la fundació i que ja està revisant els estatuts. Ja són moltes les demandes que han estat escoltades i han aconseguit un impacte real en la societat i en les institucions, organismes o responsables a qui anaven adreçades aquestes reivindicacions. I és que sovint, el secret de l'èxit de cadascuna de les demandes no és el contingut o el motiu en si mateix, sinó aconseguir que arribi al responsable que té la capacitat per tal de generar el canvi. ■

Maria Medina és politòloga

Web

Notícies optimistes

Good News Catalunya!

<http://www.gutierrez-rubi.es/goodnewscatalunya/>

Prolifera a la xarxa blogs i webs que només publiquen notícies positives. Fetes aquí i a fora en trobem diversos exemples.

Especialment en aquests moments de crisi econòmica, però històricament sempre ha estat així, els diaris van carregats de notícies negatives. En aquest moment, però, més que mai, costa trobar motius d'esperança en els mitjans de comunicació. Partint d'aquesta realitat i amb la voluntat de contagiar optimisme, estan proliferant a la xarxa diaris que només publiquen notícies positives. Aquest és el cas, per exemple, del blog *Good News Catalunya!*, creat fa dos anys pel consultor polític Antoni Gutiérrez-Rubí. Però també, amb escassetat sis mesos de vida, existeix *Bones notícies: El diari optimista*, una creació de Joan Boluda. A tots dos, en aquest moment hi poden llegir notícies tipus: "Barcelona-El Prat, el millor aeroport del sud d'Europa", "Nou record de creueristes a Barcelona: 2,66 milions" o "Els donants de medul·la òssia augmenten un 125%". A més, a les dues pàgines es fa una crida als lectors perquè participin activament enviant informacions positives. Aquestes iniciatives, però, no són originals catalanes. Les webs de bones notícies tenen molta tradició en el món anglosaxó, per exemple, existeix la pàgina *Good News* del popular diari digital *Huffingtonpost* o *Positive News*, una pàgina que ja ha tingut rèplica a Espanya, Argentina, Hong Kong, Alemanya i Canadà.

M. COLL ■

Literatura

Important o urgent

La dona veloç

Imma Monsó
Editorial Planeta

El Premi Ramon Llull 2012 se centra un dels tresors d'aquest món: el temps i la immediatesa.

"Sóc ràpida. No ho puc evitar. La meva germana ho és. La meva àvia, tot un referent familiar, ho era. El meu pare ho era, tot i que ara no ho és tant. Vinc d'una família on el que no anava prou ràpid era tard o d'hora exterminat". Així parla de la seva família la Ness, una psiquiatra de quaranta-vuit anys que viu sota la pressió d'una percepció del temps anormalment accelerada i que aquest fet la porta a plantejar-se en un moment donat de la seva vida si realment gaudeix d'aquesta o només la veu passar controlant el temps. La Ness és la protagonista de la darrera novel·la d'Imma Monsó, titulada *La dona veloç*, guanyadora del Premi Ramon Llull 2012. L'obra se centra, de vegades tocant l'exageració però sempre amb una base de realisme, uns dels mals més contemporanis de la societat actual: la immediatesa, la velocitat i la gestió del temps. Monsó, a través dels dubtes de la seva protagonista, presenta les dificultats que tenim molts per distingir una cosa bàsica: allò que és "important" del que és "urgent". O saber gaudir del goig de perdre el temps. **RED. ■**

Actes amb valors

El 19 de maig, V Jornada Valors: “La responsabilitat”

L'Associació Cultural Valors, junt amb l'editorial Proteus, ha organitzat la cinquena edició de la **Jornada Valors i Compromís**, que tindrà lloc dissabte **19 de maig a les 10 del matí** a la biblioteca **Pompeu Fabra de Mataró** i que tindrà la responsabilitat com a *leiv motiv*. En aquesta edició els ponents seran el catedràtic d'ètica **Norbert Bilbeny**; el catedràtic de filosofia, **Manuel Cruz**; l'adjunt del Síndic de Greuges de Catalunya, **Jordi Sànchez** i la directora del Pla Nacional de Valors de la Generalitat, **Pepa Ninou**. Com ja és habitual, la jornada començarà a les 10 del matí amb la benvinguda dels assistents i, tot seguit, els conferenciants convidats faran una exposició del tema en qüestió. Després s'obrirà el debat al públic. També s'aprofitarà aquesta ocasió per presentar als lectors de *Valors* la nova web de l'entitat, obra de l'estudi Cuyàs-Paladini. A més, com a prèvia d'aquest acte, dimecres dia 9, el programa *Pantalla Oberta* de m1tv, la televisió de Mataró i el Maresme, també estarà dedicat a la responsabilitat en motiu de la jornada. ■

Xavier Guix, Saül Gordillo, Albert Sáez i Francesc Grané a la IV Jornada Valors.

No us perdeu ‘Valors a peu de carrer’

Els programes emesos aquest abril a Ràdio Estel han estat:

· *L'esperança* (29/04). Programa fet a partir del número de *Valors* del mes d'abril. Es recupera una de les declaracions de Josep Maria Rovira Belloso a l'entrevista que es publica en l'edició en paper de la revista i s'entrevista de nou a Victòria Cardona, que col·labora també en el número d'abril amb un article d'opinió. Com és habitual en les edicions en què es trasplanta un número de la revista a les ones radiofòniques, un membre del Col·lectiu Vivim del Cuentu, en aquest cas Oriol Toro, explica un conte relacionat amb l'esperança.

· *Abolir la tortura* (22/04). Entrevista a Emili Chalaux, president d'ACAT, Associació de Cristians per l'Abolició de la Tortura, que celebra el seu 25è aniversari.

· *Ciberètica i valors* (15/04). Entrevista a Josep Lluís Micó, autor del llibre *Ciberètica. TIC i canvi de valors*, inclòs dins la col·lecció *Observatori de valors*.

· *L'alegria, amb Tortell Poltrona* (01/04). Amb ell, que acaba de treure amb l'editorial Proteus *Opinions d'un pallasso*, del circ com a transmissor de valors.

Al proper número de ‘Valors’

En el proper *Valors* desgranarem el tema de la **responsabilitat**. De fet, en aquest número hi podreu trobar totes les ponències i conclusions de la V Jornada Valors i Compromís que també se centrarà en aquest tema.

Valors

Publicació editada des del voluntariat per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre. Revista especialitzada en la reflexió entorn els valors humans i l'actualitat vista des d'aquest prisma. El primer número de Valors va veure la llum el 24 de desembre de 2003.

EDITA Associació Cultural Valors

DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú

CONSELL DE REDACCIÓ Francesc Amat, Antoni Codina, Dolors Fernández, Xavier Manté, Eulàlia Puigderrajols, Ramon Radó, Toni Rodon, Joan Safont i Marc de San Pedro

COL·LABORADORS Irene Alerm, Francesc Amat, Joaquim Amargant, Pol Bartrés, Joan Basagaña, Ramon Bassas, Albert Botta, Gemma Figueras, Mar Galceran, Francesc Ponsa, Miguel Guillén, Gregorio Luri, Xavier Manté, Maria Medina, Anna Olm, Albert Pera, Eulàlia Puigderrajols, Ramon Salicrú, Maria Salicrú-Maltas, Toni Rodon, Rosa Pursals, Núria Radó, Ramon Radó, Joan Safont, Joaquim Trenchs, Judith Vives i Isabel Yglesias

DIBUIXOS Javier Bustamante, Raúl Campuzano, Javier García i Sergi Meya

EDICIÓ I CORRECCIÓ Pol Romano, Anna Olm

FOTOGRAFIA Sergio Ruiz

DISSENY GRÀFIC Manuel Cuyàs

IMPRESSIÓ Impremta Prims

GERÈNCIA Maria Coll

COMPTABILITAT Engràcia Carlos

PUBLICITAT Carme Itxart

DISTRIBUCIÓ Raul García

XARXES SOCIALS Toni Rodon

DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004

ADREÇA

Portal de Valldeix, 17 2n pis
08301 Mataró

telefon 620 749 138 · fax 93.798.62.59

AMB EL SUPORT DE

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org. Ens trobareu també a Facebook i Twitter.

El preu de la subscripció és de 32 euros anuals (onze números). Us podreu subscriure a través de la pàgina web de la revista (www.valors.org) o enviant un correu a subscripcions@valors.org amb les vostres dades de contacte.

El conte de Lucia Montobio

Contes Belfastians: Hitchcock

Vint van ser els minuts que vaig amagar-me en aquell portal i tots eterns. Vaig estar temptada de marcar el 999, però la policia no em creuria. En aquest país els borratxos apareixen a les cinc, puntuals com els taurons d'en Gabriel García Márquez. I ja eren més de les cinc i amb aquesta història em prendrien per boja o èbria.

M'havien encomanat una investigació sobre els gitanos romanesos que viuen a Belfast. Per això, vaig endinsar-me al seu barri: Holyland quarter. Holyland perquè els carrers tenen noms protagonistes a la Holy Bible.

Els romanesos viuen a Jerusalem Street, Cairo Street, Palestine Street... Vaig aturar-me a Damascus Street on uns nens em van xutar la pilota enmig d'un partit de futbol improvisat.

Nens suats que vagaregen amb els genolls llardosos, bicicletes escampades per les voreres, cases velles amb portes i finestres esventrades, acordions desafinats, bugades blanques esteses a fora com als pobles italians. Roses, diaris, draps i galledes d'aigua i sabó per netejar cotxes. Les ciutats canvien de nom, però els nòmades es diuen igual. I gavines, moltes gavines.

Una gavina va grallar per riure's de mi. La vaig mirar amb un posat de "Bah, deixa'm estar", vaig abaixar el cap i vaig continuar caminant. Però no es va rendir, em sobrevolava i em feia la guitza gra-

llant encara més fort. Vaig tornar a aixecar els ulls i a arrugar el front: "Què coi vols?"

Allò era impossible, era com els cops que penses que algú t'està seguint i després res. No estava en aquella *pel·lícula* d'Alfred Hitchcock. La gavina va confirmar la seva amenaça apuntant-me amb el bec en contrapicat, estava en el seu punt de mira i com a única solució se'm va acudir agafar la meva bossa. Per a què, no ho sé. Era clar que les coses no millorarien si la colpejava amb la bossa. La raó no vol força.

La meva raó va quedar reduïda a una carrera fins a un portal cobert on vaig aixoplugar-me. Vaig córrer, girar a la cantonada i la gavina amb mi. No sé en quina posició de geni em deixa aquesta acció.

Un cop amagada, l'ocellot va començar a dibuixar cercles estès en el cel, fins i tot va cridar dues de les seves amiguetes per fer petar rialles més estridents.

Vint van ser els minuts que vaig amagar-me en aquell portal i tots eterns. Vaig estar temptada de marcar el 999 però la policia no em creuria. En aquest país els borratxos apareixen a les cinc, puntuals com els taurons d'en Gabriel García Márquez. I ja eren més de les cinc, i amb aquesta història em prendrien per boja o èbria. ■

Lucia Montobbio és periodista i educadora

IL·LUSTRACIÓ: RAUL CAMPUZANO

RESPONSABILITAT

TU TAMBÉ EN TENS

V Jornada Valors i Compromís

Mataró, 19 de maig, 10 del matí
Biblioteca Pompeu Fabra

Amb la participació de:

Norbert Bilbeny
catedràtic d'ètica de la UB

Pepa Ninou
responsable del Pla
Nacional de Valors

Manuel Cruz
catedràtic de filosofia
de la UB

Jordi Sànchez
adjunt del Síndic
de Greuges de Catalunya

Organitza:

Valors **PROTEUS**

Amb la col·laboració de:

